

Dolgozatírási szabályzat

DOLGOZATÍRÁSI SZABÁLYZAT

Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

Budapest
2013

A Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Dolgozatírási Szabályzatának (SzMSz III. számú melléklet) módosítását a Szenátus 17/2013. (VI. 28.) számú határozata hagyta jóvá.

TARTALOM

I. A DOKUMENTUM ÉRVÉNYESSÉGI KÖRE	9
II. A DOLGOZATOK FAJTÁI	10
1. A dolgozatokkal kapcsolatos tanrendi követelmények	10
2. Általánosan kötelező dolgozattípusok	10
3. Egyéb dolgozattípusok	11
III. ÁLTALÁNOS FORMAI KÖVETELMÉNYEK	12
1. Külsőalak	12
2. Terjedelem	12
3. Szövegtükör	13
4. Betű	13
IV. A DOLGOZAT RÉSZEI	14
1. Címoldal	14
2. Tartalomjegyzék	18
3. Rövidítésjegyzék	20
4. Bevezetés	21
5. Kifejtés	22
6. Befejezés	47
7. Függelék	47
8. Irodalomjegyzék	48
9. Rezümé	58
V. KÜLÖNLEGES FORMAI KÖVETELMÉNYEK	60
1. Élőfej	60
2. Fattyúsor – árvásor	60
3. Elválasztás	60
4. Nem törhető szóköz	61
5. Zárójelek	62

VI. IDEGEN SZAVAK ÉS NEVEK ÁTÍRÁSA	63
1. Ógörög szavak és nevek átírása	64
VII. A DOLGOZAT ÁTNÉZÉSE	66
1. Általános szempontok	66
2. Helyesírás és nyelvhelyesség	67
MELLÉKLETEK	70
1. melléklet: A zárójeles jegyzetkészítés	70
2. melléklet: Általános rövidítések	74
3. melléklet: Egyházi-teológiai írásművek rövidítései	76
4. melléklet: A Szentírás könyvei és rövidítésük	78
5. melléklet: A II. Vatikáni Zsinat dokumentumainak rövidítései	80
6. melléklet: A bibliai héber szavak és nevek átírása	81
7. melléklet: Tipográfiai szakkifejezések	82
8. melléklet: Az elfogadhatóság és az értékelés szempontjai (szak- és záródolgozatnál)	83
9. melléklet: Hasznos segédanyagok a dolgozatíráshoz	86
10. melléklet: „Minden” egy helyen	89
TÁRGYMUTATÓ	91

I. A DOKUMENTUM ÉRVÉNYESSEGI KÖRE

A jelen dokumentum a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola összes *hallgatójára* és *oktatójára* vonatkozik.

A főiskolán általánosan kötelező dolgozatfajták: *szemináriumi dolgozat* (a továbbiakban: SzeD), *szakdolgozat* (a továbbiakban: SzaD), illetve *záródolgozat* (a továbbiakban: ZD). Az alábbiakban ezekhez található – elsősorban formai szempontokat meghatározó – útmutatás.

Ezekon kívül az oktatók megkívánhatják, hogy kurzusukhoz kapcsolódóan a hallgatók házi dolgozatot, írásos beszámolót, olvasónaplót, recenziót stb. készítsenek. Ezek írása során is a jelen dokumentumot kell követni, *megfelelő változtatásokkal* (pl. elegendő 3–4 oldal, nem kellene hivatkozások, nem kell irodalomjegyzék stb.). A főiskola hallgatóinak továbbá lehetősége van arra, hogy a tudományos diákkör (a továbbiakban: TDK) munkájába bekapcsolódjanak, s ennek eredményeként TDK dolgozatot készítsenek.

Az egyes szempontok valamennyi dolgozattípusra érvényesek, ahol eltérés van köztük, azt külön jelezzük.

A tartalmi, módszertani kérdések tekintetében segítséget nyújthatnak a szabályzat 9. mellékletében felsorolt művek.

Hogy az alábbi szempontok, útmutatások közül melyek számítanak kötelezőnek (vagyis szabálynak) és melyek csak javaslatok, az a fogalmazás módjából mindig világos. Így például kötelező jellegűek: „*ezt használjuk*”, „*kell készíteni*”, „*soha nem szabad elhagyni*”, „*mindenképpen kerüljük*”; ajánlottak: „*lehetőleg ne*”, „*használhatjuk*”, „*lehetnek*”, stb.

Az érthetőség kedvéért igyekeztünk a lehető legkevesebb tipográfiai szakkifejezést használni. Azok magyarázata viszont, amelyekkel éltünk, megtalálható a 7. mellékletben.

A 10. melléklet összefoglalóan tartalmazza a dolgozatírás alapvető formai követelményeit.

II. A DOLGOZATOK FAJTÁI

1. A DOLGOZATOKKAL KAPCSOLATOS TANRENDI KÖVETELMÉNYEK

A főiskola Hallgatói Tanulmányi és Vizsgarendje (HTV) tartalmazza, hogy a hallgatóknak mikor milyen típusú dolgozatot kell írniuk, hogyan választhatnak témát és vezetőtanárt (konzulenszt), hogyan kell a dolgozatírást bejelenteni, hogyan és milyen határidőig kell a dolgozatot beadni, stb.

2. ÁLTALÁNOSAN KÖTELEZŐ DOLGOZATTÍPUSOK

a) SZEMINÁRIUMI DOLGOZAT (SzeD)

A SzeD a tanrendbe beépített szeminárium keretében, a szemináriumvezető útmutatásai szerint és irányításával írt rövidebb terjedelmű munka, melynek célját, pontos terjedelmét és tartalmi követelményeit a szemináriumvezető határozza meg.

A hallgatók a SzeD-ok írása során elsajátíthatják a tudományos írásbeliséget, a szakirodalom használatát, és begyakorolhatják, hogyan adjanak számot tudásukról és képességeikről írásban. Mindez nagy segítséget jelenthet később, a SzaD- vagy ZD-írás során.

b) SZAKDOLGOZAT (SzaD), ZÁRÓDOLGOZAT (ZD)

A SzaD és a ZD a főiskolai képzést lezáró, nagyobb terjedelmű írásbeli munka. A hallgatók tananyagát képező valamely alapvető tudományág köréből választott elméleti vagy tudományosan megalapozott gyakorlati téma kidolgozása önálló kutatómunkával, illetve a szakirodalmi források értékelő felhasználásával.¹

Az alapképzés, a mesterképzés és a posztgraduális képzés lezárásaként a hallgatónak SzaD-ot, míg a tanári mesterképzésen – előképzettségétől függően – SzaD-ot vagy ZD-ot kell írnia. A záródolgozat az adott szakterületi ismereteket feldolgozó tanulmány, amelyet a tanári szakképesítéssel már rendelkező (vagyis korábban főiskolai, egyetemi vagy MA tanárképzésben résztvevő) hallgató készít.

¹ Diplomamunkának is nevezik, mert a végzettséget és a szakképesítést igazoló oklevél (diploma) elnyeréséhez szükséges írásműről van szó.

3. EGYÉB DOLGOZATTÍPUSOK

a) REZÜMÉ

A *rezümé* szó jelentése: rövid összefoglalás, áttekintés, tartalmi kivonat. Egy írásműről, könyvről vagy cikkről készített rövid – általában egy A/4-es oldalt meg nem haladó – tartalmi összefoglalás, amelynek nem célja az olvasott mű kritikájának megfogalmazása, hanem annak tartalmi ismertetésére szorítkozik. A SzaD és ZD részeként készíten-dő rezümére vonatkozó formai és tartalmi követelményeket lásd a 56–57. oldalon.

b) RECENZÍÓ

A recenzio egy írásműről, általában könyvről készített rövid ismertető, műbírálat. A recenzio szorítkozhat a mű tartalmi ismertetésére, de adhat több szempontú, részletes kritikát is. A recenzio részei: az írásmű pontos adatai, a szerző ismertetése, az írásmű tartalmi ismertetése és tárgyilagos stílusban történő bírálata (átfogó jellemzés, felépítés, fontos témák, újdonság, eredetiség, elfogultság, fogalmazás, egyes megállítások megkérdőjelezése, pozitív értékelése stb.).

c) OLVASÓNAPLÓ

Egy könyv olvasása közben lejegyzett információk összessége. Formája napló, vagyis az olvasásban való előrehaladás időrendjében készül. Általában hosszabb, nehezebben átlátható szöveg olvasásakor érdemes készíteni. Összefoglalhatjuk benne az éppen olvasott fejezetet, vagy akár az egyes bekezdéseket is. Az olvasónapló lehetővé teszi, hogy később is emlékezhessünk a teljes műre anélkül, hogy újra el kellene olvasnunk, illetve előre megadott szempontok szerint egy csoport hosszabb szövegeket is fel tud így dolgozni. Nemcsak a tartalmi szempontok fontosak, hanem az olvasás közbeni élményeink, benyomásaink, meglátásaink lejegyzése is.

d) TDK DOLGOZAT

20–25 oldalas írásbeli dolgozat, témavezető tanár irányításával a főiskola Tudományos Diákköri Tanácsa által meghirdetett valamely tudományterületen. Alapja a hallgató tudományos önképzési igénye, valamint a tanár és a hallgató közötti szakmai együttműködés. Formai követelményei megegyeznek a szakdolgozat formai követelményeivel, azonban a címloldal eltérő, mivel a TDK dolgozat címloldalán nem szerepelhetnek a dolgozat készítőjére és konzulensére vonatkozó adatok, hanem azt külön, lezárt borítékban kell mellékelni a dolgozathoz. A dolgozatot 3 példányban (nyomtatott, spirálozott), valamint elektronikus formában (CD) kell leadni.

III. ÁLTALÁNOS FORMAI KÖVETELMÉNYEK

1. KÜLALAK

A dolgozatot A/4-es méretű lapokon, nyomtatott formában kell elkészíteni.

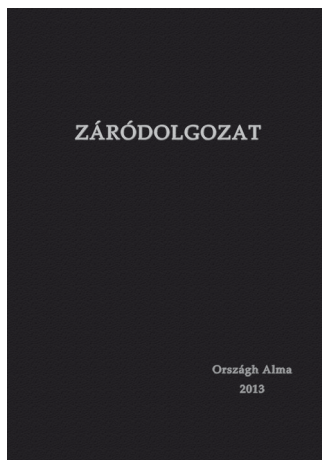
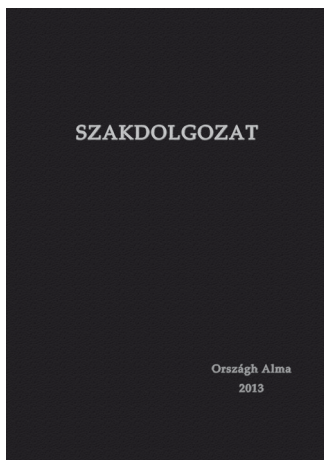
A lapoknak csak az egyik oldalát használjuk.

A SzaD-ot (ZD-ot) fekete borítóba kell kötetni (2 példányban; a Szent Anzelm Egyetemről bakkalaureátusi diplomát igénylő hallgatóknak azonban 3 példányban). A szakdolgozathoz készíthetünk külön példányt a témavezető tanárnak.

A SzaD/ZD borítóján a következő adatoknak kell szerepelnie:

A felső egyharmadnál: SZAKDOLGOZAT/ZÁRÓDOLGOZAT

Jobb oldalon alul: a készítő teljes neve, alatta pedig a benyújtás éve.

A SzaD-ot (ZD-ot) elektronikus formában is le kell adni. A dolgozatot – valamennyi részével (címoldal, tartalomjegyzék, irodalomjegyzék, rezümé, függelék stb.) együtt – *egyetlen* pdf fájlban, CD-n kell leadni. A CD-re rá kell írni a készítő teljes nevét és az évszámot.

2. TERJEDELEM

A SzeD terjedelmét a kurzust vezető oktató határozza meg, de nem lehet több – címoldal, tartalom-, irodalomjegyzék és függelék nélkül – 12 oldalnál.

A SzaD terjedelme – címoldal, tartalom-, irodalomjegyzék és függelék nélkül – a BA képzésen (katekéta–lelkipásztori munkatárs alapképzésen) 30–50, mesterképzésen 50–80, szakirányú továbbképzésen 30–50 oldal.

A ZD terjedelme – címoldal, tartalom-, irodalomjegyzék és függelék nélkül – a hittanár–nevelő tanár képzésen és az etikatanár képzésen 40–70, a család- és gyermekvédő tanár képzésen pedig 30–60 oldal.

3. SZÖVEGTÜKÖR

A margók minden (felső, alsó, jobb és bal) oldalon 3 cm-esek. (Kötésbeni margót nem kell hozzátenni.)

A bekezdés formátuma: sorkizárt; behúzás: első sor 1 cm; térköz: előtte-utána 0 pt, sorköz: 1,5. A bekezdések folyamatosan követik egymást, vagyis nem tesszünk közöttük üres sor(oka)t. Az oldalszámok 12-es méretben a jobb alsó sarokban találhatóak.

A lábjegyzetek formátumához lásd *Lábjegyzet szövegtükre* a 41. oldalon.

A címoldal nem kap oldalszámot (de a számozásba beleszámít!), utána tehát 2-vel kezdődik a számozás (a tartalomjegyzék oldalán). Arab számokat (2, 3, 4 stb.) használunk, és nem rómaiakat (II, III, IV).

4. BETŰ

Betűtípus: Times New Roman (az egész dolgozatban, kezdve a címoldaltól!).

Betűszín: fekete.

Betűméret: a szövegé 12-es, a lapalji jegyzeteké 10-es. A címoldalon és a fejezetcímek esetében természetesen nagyobb méretet is használhatunk (ajánlatos is), de a fejezetcímek betűmérete se legyen nagyobb 16-osnál.

Betűstílus: A betűstílus normál, vagyis nem dőlt és nem félkövér. Félkövér betűt legfeljebb címekhez használhatunk. A címoldalon félkövér és dőlt betűstílust is használhatunk. (A betűstílus használatáról ld. később.)

Betűköz: A betűköz normál legyen, vagyis ne ritkítsuk és ne tömörítsük.

A betűformátumra vonatkozó fenti előírások az idézett szövegrészekre is vonatkoznak, kivéve a négy sornál hosszabb idézeteket, melyekre vonatkozó formai követelményeket lásd *Idézetek elhelyezése a szövegben* a 30. oldalon.

IV. A DOLGOZAT RÉSZEI

A dolgozat két fő részből áll: *főszövegből* és *járulékos részekből*. Ezeket a fontosabb részeket különféle *technikai kellékek* (oldalszám, élőfej stb.) egészítik vagy egészíthetik ki.

A főszöveg a dolgozat központi, legfontosabb része. A főszöveget megelőző járulékos részek: a címloldal, a tartalomjegyzék és a rövidítések jegyzéke, ez utóbbi azonban nem kötelező. A bevezetés és a befejezés a kifejtéssel együtt a főszöveghez tartozik. A főszöveget követő járulékos részek: a függelék vagy mellékletek (benne ábrák, táblázatok stb.), valamint az irodalomjegyzék (bibliográfia) és a rezümé. Vagyis:

- címloldal
- tartalomjegyzék
- rövidítések jegyzéke (lehet)
- főszöveg (bevezetés, kifejtés, befejezés)
- függelék (vagy mellékletek) (lehet)
- irodalomjegyzék
- rezümé.

1. CÍMLDHAL

A címloldalon (a dolgozat első oldalán) a következő adatoknak kell szerepelniük, külön sorokban, ebben a sorrendben:

Intézmény: Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola

Tagozat: Nappali tagozat, Esti tagozat, Levelező tagozat

Képzés: pl. Katekéta–lelkipásztori munkatárs alapképzés, Teológia osztatlan mesterképzés, Hittanár–nevelő tanár mesterképzés, Etikatanár mesterképzés, Család- és gyermekvédő tanár mesterképzés, Pasztorális tanácsadás és szervezettefejlesztés mesterképzés, Gyermek- és ifjúságvédelmi tanácsadó szakirányú továbbképzés, Keresztény társadalmi elvek a gazdaságban szakirányú továbbképzés

Szakirány (ha van): pl. Katekéta szakirány, Lelkipásztori munkatárs szakirány, Pasztorális tanácsadás szakirány

A dolgozat címe (kb. a lap felső kétharmadánál)

A dolgozat alcíme (ha van)

A dolgozat típusa: Szakdolgozat (Záródolgozat, szemináriumi dolgozat, TDK dolgozat stb.)

A dolgozatíró neve (pl. Készítette: Torda Borbála; és nem: Torda Bori) (TDK dolgozat címdalán nem szerepelhet)

A témavezető neve (pl. Témavezető: Dr. Kovács Katalin) (TDK dolgozat címdalán nem szerepelhet)

SzeD-nél: tanév és szemeszter száma

SzaD-nál/ZD-nél: Budapest, évszám (egymás alá)

A címet és – ha van – az alcímet külön sorba írjuk, és ne válasszuk el egymástól kettősponttal, ponttal, vesszővel vagy egyéb módon. A címbe szereplő szavakat sem választjuk el.

A címadás csak látszólag könnyű feladat. A cím legyen rövid, érthető, a tartalmat jól kifejező. Alcímet akkor adjunk egy dolgozatnak, ha a főcím úgynevezett *beszélő cím*, vagy ha úgy érezzük, a főcím nem teljesen fedi a mű tartalmát.

Ügyeljünk arra, hogy bár nagybetűvel kezdjük az egyes adatokat, a sorok végére ne tegyünk pontot.

SAPIENTIA SZERZETESI HITTUDOMÁNYI FŐISKOLA

NAPPALI TAGOZAT
KATEKÉTA–LELKIPÁSZTORI MUNKATÁRS ALAPKÉPZÉS
KATEKÉTA SZAKIRÁNY

„Menj, hited meggyógyított!” (Mk 10,52)

A hit szerepe Jézus gyógyításainál

Szakedolgozat

Készítette: Országh Alma
Témavezető: Dr. Tudós Tihamér

Budapest
2013

SAPIENTIA SZERZETESI HITUDOMÁNYI FŐISKOLA

NAPPALI TAGOZAT
TEOLÓGIA OSZTATLAN MESTERKÉPZÉS

A proegzisztencia szó eredete és jelentésváltozatai

Szemináriumi dolgozat

Készítette: Országh Alma
Témavezető: Dr. Tudós Tihamér

2013–2014. tanév, II. szemeszter

2. TARTALOMJEGYZÉK

A tartalomjegyzék, amely a dolgozat belső címrendszerét, a járulékos részek (rövidítésjegyzék, függelék vagy mellékletek, irodalomjegyzék, rezümé) címeit és kezdő oldalszámait tartalmazza, a dolgozat fontos, elmaradhatatlan része. A pontosan összeállított és jól szerkesztett tartalomjegyzék könnyen áttekinthetővé teszi a dolgozatot. A tartalomjegyzéket a címdoldal után helyezzük el. Alapelv, hogy minden címet (fejezetcímek, alcímek) tüntessünk fel a tartalomjegyzékben. A tartalomjegyzék ne legyen túlságosan terjedelmes, az ugyanis inkább nehezíti, mintsem könnyíti a tájékozódást. A tartalomjegyzékben és a szövegben közölt címek mindig egyezzenek meg, ha tehát a dolgozatban számozzuk vagy betűjelzéssel látjuk el a címeket, akkor a tartalomjegyzékben se térjünk el ettől a gyakorlattól.

A tartalomjegyzék címét rövidítve adjuk meg: Tartalom

A tartalomjegyzék betűmérete 12-es. Ügyeljünk arra, hogy a tartalomjegyzék mindenképpen kiferjen egy oldalra. Ha nem férne ki, akkor – főleg SzaD/ZD esetében – másfelesnél kisebb sortávolságot is alkalmazhatunk, illetve a betűméretet is csökkenthetjük. A tartalomjegyzékben – függetlenül attól, hogy a főszövegben használjuk-e – szerepeltethetjük a *fejezet* szót is, lehetőleg nagybetűvel vagy még inkább kiskapitális betűfajttával (pl. I. FEJEZET: A csodák csoportosítása).

A fejezetcímeket álló betűvel, a járulékos részek címeit viszont dőlt betűvel írjuk. Ez a megoldás rendkívül áttekinthetővé teszi a tartalomjegyzéket.

A tartalomjegyzékben – amint a szövegben is – a különböző címfokozatokat különböztessük meg *tipográfiai*lag vagy *számok*, illetve *betűk használatával*. Mind a két módszert használhatjuk, sőt a kettő egyesített változatát is. A követendő alapelv: a címrendszer az egész dolgozatban egységes legyen. A tipográfiai eszközök (behúzás, betűfajták és betűfokozatok) használata sokkal esztétikusabb és elegánsabb, míg a számok, betűk alkalmazása pontosabb tartalomjegyzéket eredményez. Javasoljuk a számok és a betűk használatát, mert egyrészt az esetlegesen túlságosan bonyolult címrendszert áttekinthetőbbé teszi, másrészt a dolgozat készítője és a témavezető (vagy SzaD/ZD esetében a bíráló is) könnyebben tud hivatkozni a szöveg valamely pontjára.

A különböző rendű címek megkülönböztetésének legegyszerűbb módszere a behúzás, azaz az alacsonyabb rendű cím néhány betűhellyel beljebb kerül, mint a magasabb rendű.

A szerzetes intézmények	23
A szerzetesházak, létesítésük és megszüntetésük	23
Az intézmények kormányzása	26
Az előljárók és a tanácsok	27
A káptalanok	33
Az anyagi javak és kezelésük	42

A következő módszer, hogy a tartalomjegyzékben is eltérő módon írjuk a különböző fokozatú címeket. Ügyeljünk arra, hogy két-három betűfajtnál többet ne használjunk.

I. RÉSZ: A SZERZETES INTÉZMÉNYEK	23
I. FEJEZET: A SZERZETESHÁZAK, LÉTESÍTÉSÜK ÉS MEGSZÜNTETÉSÜK	23
II. FEJEZET: AZ INTÉZMÉNYEK KORMÁNYZÁSA	26
1. Az előljárók és a tanácsok	27
2. A káptalanok	33
3. Az anyagi javak és kezelésük	42

Fontos szabály, hogy a címrendszer ne legyen négy fokozatnál bonyolultabb (azt ugyanis már nagyon nehéz követni). A négy fokozatú decimális címrendszer a következőképpen néz ki:

1. A filozófiai gondolkodás	9
1.1. Mi a filozófia	9
1.1.1. A filozófia mint életmód	13
1.1.2. A filozófia mint tudomány	17
1.1.2.1. A filozófia ágai	21
1.1.2.2. A filozófia és a szaktudományok	26

Ha ezt a változatot választjuk, ne feledjük, hogy az egyes számok közé mindig pontot teszünk – de szóközt nem –, és az utolsó szám után se feledkezzünk meg a pontról. A számok és a hozzá tartozó cím között viszont mindig legyen szóköz.

Az oldalszámokat lehetőleg jobbra rendezett tabulátorral helyezzük el, a tabulátorok helyét pedig pontsorrall szedjük.

Ha a címeket *pontsorrall* kötjük össze a megfelelő oldalszámmal, akkor a cím után és az oldalszám előtt tegyünk két-három szóközt. Ügyeljünk arra, hogy az oldalszámok helyi érték szerint (vagyis jobbra rendezve) álljanak.

A tartalomjegyzéket – ha címsorokkal dolgoztunk – a számítógép önállóan is össze tudja állítani (a 2007-es Office-ban pl. Hivatkozás > Tartalom). Ne ijedjünk meg attól, hogy a címsorok hátttere szürke lesz, a nyomtatásban ugyanis ez nem látszik. Ezt a módszert azonban nem javasoljuk azoknak, akik nem kellően jártasak abban, hogy stílusokkal és címsorokkal dolgozzanak.

TARTALOM

Bevezetés	5
1. Krisztus arcának ragyogását szemlélve	5
2. Krisztus nyomában járva	6
1. Megszentelt élet: Krisztus szeretetének jelenléte az emberek között	10
1. Időben élve	10
2. Isten egész népének szentségéért	12
3. Küldetésben Isten országáért	12
4. A Lélektől tanulnak	14
2. Bátor szembenézés a megpróbáltatásokkal és a kihívásokkal	16
1. A megszentelt élet értelmének és minőségének újrafelfedezése	16
2. Az előljárók feladatai	19
3. A folyamatos képzés	20
4. A hivatásgondozás	21
5. A képzés szempontjai	23
3. A lelki élet elsősége	27
1. Újraindulás Krisztustól	28
2. Krisztus arcainak szemlélése	30
3. Imádság és szemlélődés	32
4. Krisztus arca a megpróbáltatásban	35
5. A kommunió lelkiisége	37
4. A szeretet tanúi	44
1. Krisztus felismerése és szolgálata	44
2. A szeretet képzelőereje	46
3. Az evangélium hirdetése	47
4. Az élet szolgálata	48
5. Az igazság terjesztése	49
6. A mai kihívások	51
Befejezés	52
1. Krisztus mai tanúi	52
2. Felkészülés a holnapra	56
<i>Irodalom</i>	57
<i>Rezümé</i>	60

3. RÖVIDÍTÉSJEGYÉK

Rövidítésjegyzéket nem kell összeállítani, ha valaki mégis hasznosnak tartja, kézíthet (de csak SzaD-hoz/ZD-hez!).

A rövidítésjegyzék a dolgozatban szereplő rövidítéseket tartalmazza ábécé-rendben. Ha csatolunk a dolgozathoz ilyen jegyzéket, akkor soroljuk fel az összes használt rövidítést. Az általánosan használt és ismert rövidítések (CIC, DH, KEK, Kr. e., pl. stb.) miatt azonban felesleges rövidítésjegyzéket készíteni. Folyóiratok nevének rövidítése érdekében indokolt lehet, de csak akkor, ha valaki sokféle idegen nyelvű folyóirattól dolgozott. Ilyen esetben a folyóirat nevének rövidítése ugyanúgy dőlt betűvel írandó, mint általában a folyóirat neve (lásd *Folyóiratok tanulmányainak bibliográfiai leírása*, 56. oldal).²

A címe legyen: Rövidítések

A sorköz értelemszerűen lehet másfelesnél kisebb.

Elhelyezni a tartalomjegyzék után kell.

4. BEVEZETÉS

A bevezetés írásának elsődleges célja, hogy a dolgozatíró előzetesen közöljön az olvasóval olyan ismereteket, amelyeket a dolgozat megértéséhez szükségesnek vél. A bevezetés lehetőleg csak röviden tartalmazzon személyes hangvételű, eligazító jellegű részt, amely a témaválasztás okairól, a dolgozat születésének körülményeiről szól. A bevezetésnek ennél fontosabb szerepe is van.

A bevezetés bemutatja a feldolgozott témát, a megválaszolandó alapkérdést és azt az összefüggésrendszert, amelyben a felvetett probléma értelmezhetővé válik. Ugyancsak itt van a helye a kérdés historiográfiájának, az eddigi kutatások rövid összefoglalásának. Tartalmazhat adatokat a tanulmányozott szerzőről vagy szerzőkről, megadhatja a témakidolgozás határait (miről tárgyal, miről nem) és a dolgozatkészítés során használt fő források rövid leírását.

A téma ismertetése, a kutatás történetének leírása mellett a harmadik tárgykör, amivel a bevezetés foglalkozhat, a metodológia (a kutatás módszertana, azaz az alkalmazott módszerek elméleti szintű tárgyalása) és a metodika (az alkalmazott eljárások, technikák bemutatása).

² Az idegen nyelvű folyóiratok (és sorozatok) rövidítéséhez mindig a Schwertner-féle rendszert használjuk: SIEGFRIED M. SCHWERTNER: *Internationales Abkürzungsverzeichnis für Theologie und Grenzgebiete: Zeitschriften, Serien, Lexika, Quellenwerke mit bibliographischen Angaben* (IATG²), Walter de Gruyter, Berlin – New York, 1992. Ha egy cím nem található ebben a kötetben, akkor a szokásos rövidítést használjuk, ügyeljünk azonban arra, hogy egy dolgozatban ne legyen két egyforma rövidítés. (A DH Dignitatis Humanae vagy Denzinger–Hünemann? Az RM Redemptoris Missio vagy Redemptoris Mater? Az EV Evangelium Vitae vagy Enchiridion Vaticanum?)

Az ilyen fejtegetés azonban ne legyen túlságosan terjedelmes és részletező, hanem a dolgozat terjedelmével arányosan rövid legyen. A bevezetés tipográfiai szempontból nem különbözik a kifejtéstől (lásd alább).

5. KIFEJTÉS

A kifejtés a dolgozat legfontosabb, tartalmi része, amely a dolgozatkészítő érdemi mondanivalóját, gondolatait tartalmazza. A kifejtést jegyzetek és illusztrációk (táblázatok, ábrák, grafikonok, térképek, képek, kották stb.) egészíthetik ki.

Ha a kifejtés pontatlan, semmitmondó, üres, unalmas, akkor a dolgozat nem sokat ér. A járulékos részek (és a jegyzetek) csak „szolgálói” a kifejtésnek, nélküle mit sem érnek. Éppen ezért a dolgozat írásakor mindig a kifejtést fogalmazzuk meg először, a mondandó kidolgozása mindennél előbbre való.

A kifejtést megfelelő rendszerességgel meg kell történnünk címekkel, bekezdésekkel, kiemelésekkel.

a) CÍMRENDSZER

A tagolás elsődleges eszközei a *belső címek*. A címek a szöveget szövegrészekre, szövegegységekre bontják, segítségükkel feltárul a dolgozat szerkezete, belső logikája – vagy ellenkezőleg: bonyolult, zavaros felépítése. Ezért fontos, hogy a dolgozat elkészülte után a tartalomjegyzéket még egyszer tüzetesen áttekintsük. A tartalomjegyzék ugyanis mindennél pontosabban jelzi az esetleges hiányokat, aránytalanságokat, logikai buktatókat. Csak kivételes esetben adjunk hosszú, magyarázó belső címeket. A magyarázat nem a cím, hanem az azt követő szöveg feladata, ne akarjunk minden kérdést már a címben megoldani.

A dolgozatban az azonos rangú részegységeket *azonos fokozatú címekkel* látjuk el. A részegységek további tagolására alacsonyabb rendű címeket iktatunk a szövegbe, a kisebb részeket ismét tovább tagolhatjuk, stb. Így jelenik meg, mint egy a részegységek vázlataként a címrendszer. A dolgozat a fő- és alcímen kívül csak a legkritikább esetben bír el négy-öttnél több címfokozatot. A címek hierarchikusak, azaz mindig rangsorba állítjuk őket. A címek hierarchiája egyben a dolgozat szerkezeti felépítését is mutatja.

A dolgozat belső címei:

1. rendű cím: rész cím
2. rendű cím: fejezetcím
3. rendű cím: alfejezetcím
4. rendű cím: szakasz cím

Ha a dolgozatot nem tagoljuk (pl. 2-3-4) nagy részre, akkor természetesen a fejezetcím az 1. rendű cím.

A bevezetés, a kifejtés és a befejezés mindig új oldalon kezdődjön. A kifejtés egyes részei folyamatosan kövessék egymást. Cím önállóan, hozzárendelt szöveg nélkül ne maradjon a lap alján.

Mindenekelőtt ügyelnünk kell arra, hogy az azonos fokozatú címeket minden esetben azonos betűfokozattal írjuk. A tipográfiai elkülönítéseken túl (pl. nagybetű, kiskapitális, dőlt betű) a címfokokozatok erőteljesebb megkülönböztetésére lássuk el a címeket számokkal és betűkkel.

Lehetnek olyan fejezetek, ahol nem minden fokozatú cím van jelen. Előfordulhat például, hogy egy fejezetben teljesen hiányoznak a szakaszcímek. Felesleges arra törekedni tehát, hogy mindenhol minden fokozatú cím szerepeljen.

A különböző fokozatú címeket betűfokokozatokkal, valamint a címek elhelyezésével (balra zárt, középre zárt) különítjük el egymástól. A címeket mindig külön sorba írjuk. A címek után sohasem teszünk pontot.

A fejezetcímeknél a *fejezet* szót akár el is hagyhatjuk.

1. fejezet: Az alexandriai iskola és az ariánus krízis

1. Az alexandriai iskola és az ariánus krízis

Annak érdekében, hogy az azonos rangú címek tipográfiailag is egységesek legyenek, célszerű a számítógépes szerkesztésnél ún. címsorokat, stílusokat alkalmazni, de ügyeljünk, hogy a betűtípus itt is Times New Roman maradjon. Figyeljünk arra, hogy egy-egy cím ahhoz a szöveghez legyen közelebb, amely követi, vagyis amelyikhez értelmileg tartozik.

b) BEKEZDÉSEK

Egy-egy új gondolat általában új bekezdésbe kerül, következésképpen a bekezdéseknek nincs átlagos hosszuk (tartózkodjunk azonban a nagyon hosszú bekezdések írásától). A két oldalnál hosszabb gondolatmenetet lehetőleg törjük meg valahol. A bekezdések ugyanis nagymértékben hozzájárulnak a dolgozat áttekinthetőségéhez.

Bekezdésekhez 1 cm-es behúzást használunk, de a cím utáni első bekezdéseket tompán is hagyhatjuk (vagyis az 1 cm-es behúzás elhagyásával), de akár így, akár behúzással kezdünk, döntésünkhöz az egész dolgozatban ragaszkodjunk.

A bekezdések előtt és után nem hagyunk nagyobb térközt.

I. ALAPELVEK ÉS GYAKORLATI ÚTMUTATÁSOK

1. Alapelvek

Egy ilyen gazdag és összetett valóság láttán, és a sokféle létrejött kezdeményezést figyelembe véve, a dikasztérium felelősnek érzi magát arra, hogy közöljön néhány megfigyelést, illetve útmutatást adjon az ezen és más hasonló tapasztalatok értékeléséhez, rögzítéséhez és fejlesztéséhez.

Az ilyen útmutatások azokon az elveken alapulnak, melyek a szerzetesi életben folyó kezdeti és állandó képzést szabályozzák, a karizmák sokszínűségében és a szerzetességnek az egyház kommuniójában és küldetésében betöltött sajátos szerepe szerint.¹

2. Gyakorlati útmutatások

A felállított alapelvekből néhány gyakorlati útmutatás származik a szerzetesi intézmények és a szerzetközi központok számára:

1. Szerzetesi intézmények

A káptalanok és a nagyobb előljárók. Az intézményekre tartozik, hogy a káptalanok és a nagyobb előljárók közreműködésével meghatározzák saját *Ratio*-jukban a képzés elveit és normáit,² megbízást adjanak a nevelőknek és a tanároknak, továbbá örökjének azon, hogy a képzési folyamat az intézmény arculatával és küldetésével összhangban, illetve jogszerűen történjen. Amikor az előljárók elhatározzák, hogy tagjaikat egy szerzetközi képzési központba küldik, nem mondanak le mások javára az őket megillető felelősségről, hanem továbbra is „a mester és oltalmazó teljes felelősségével”³ gyakorolják azt (vö. a 11., 17., és 22. pontok).

A nevelő közösség. A szerzetközi együttműködés minden formájában szükséges, hogy tekintetbe vegyünk a nevelő közösség és a szerzetközi központ közötti jogos megkülönböztetést.⁴

¹ Vö. PC 1; RPU 22; ChL 18–21, 32.

² Vö. 659. k. 2–3 §; PI 103.

³ II. János Pál: Beszéd a CNBB északi 2. régiójának püspökei előtt, 1995. július 11., *L'Osservatore Romano*, 1995. július 12., 5.

⁴ Vö. PI 99.

Ha a behúzáshoz tabulátorokat használunk, a dolgozat beadása előtt ellenőrizzük, hogy mindig ott vannak-e a helyükön. Ajánlatosabb ehelyett *stílussal* dolgozni, mert ott megadhatjuk, hogy minden bekezdés első sora automatikusan 1 cm-rel bentebb kezdődjön.

c) KIEMELÉSEK

A szöveg tagolásának harmadik módja a kiemelések használata. Kiemeléseket akkor alkalmazunk, ha a szöveg egyik elemét (neveket, címeket, lényeges kifejezéseket, fogalmakat, fontosabb mondatokat) hangsúlyozni kívánunk, és meg akarjuk őket különböztetni szöveggörnyezetüktől. Ügyeljünk azonban arra, hogy ne halmozzuk a kiemeléseket. Ha ugyanis túl sokféle kiemelést használunk egy oldalon, akkor semmit se emeltünk ki. Az olvasó figyelmét csak akkor vonja magára egy mondatrész vagy mondat, ha kiugrik szöveggörnyezetéből, következőképpen lehetőleg mérsékeljük egy-egy oldalon a kiemelések számát.

Általános szabály: ha eldöntöttük, *mit* (pl. személyneveket) és *miként* (pl. dőlt betűvel) emelünk ki, a dolgozat *egészén* végre kell hajtani azokat, a dolgozatban ugyanis a kiemeléseknek végig egységeseknek kell lenniük.

Az aláhúzásokat, a ritkításokat, a félkövér betűfajta használatát és a verzált (nagybetűk használatát) mindenképpen kerüljük el, a kiemelésre kurziválást vagy szerzők nevével kiskapitálist használjunk.

Kurziválás

A *kurziválás* (dőlt betűfajta használata) a leggyakrabban alkalmazott kiemelés. Kurziválhatjuk a neveket, a fogalmakat vagy a lényeges gondolatokat (a három közül egyszerre egyet vagy kettőt kiemelhetünk, de lehetőleg ne mindhármat!). A bibliográfiai tételek, hivatkozások kurziválásánál külön szabályok érvényesek (lásd lentebb). Ne kurziváljuk az idézeteket, csak azt, ami az eredeti szövegben is így szerepel.

Ágoston és az egész keresztény hagyomány ebben az értelemben szól a hit fényéről (lumen fidei) és a hitnek az embert megvilágosító kegyelméről. Újra s újra idézik a zsoltárverset: „A te fényedben látjuk a világosságot” (Zsolt 36,10). *Pierre Rousselot* a hitnek kegyelem fényétől megvilágított szemeiről beszél.

A héber *aman*, hinni szógyök adverbiuma nem ok nélkül jelöl szilárdságot, biztonságot, bizonyosságot. E szót mind a mai napig ismerjük a liturgia nyelvében használatos *ámen* révén. A hit tehát voltaképp azt jelenti, hogy áment mondunk Istenre, vállalva döntésünk összes következményét (Gerhard Ebeling).

Balthasar így összegzi vizsgálódásának eredményét: *Csak a szeretet hiteles. A szeretet nem tehető bizonyítás tárgyává, önmagában hiteles.*

Kurzív szövegben lehetőleg antikva (álló betűs) kiemelést alkalmazunk.

Kurzív szavak után – értelem szerint – az írásjelek is kurzívak. Kurzív mondat mondatzáró írásjele is kurzív. A *kettős írásjeleknél* (zárójel, idézőjel) nem lehet az egyik kurzív, a másik pedig antikva. A kettős írásjeleknél a kurzíválást a szöveg határozza meg, ha például a zárójelek közé foglalt szöveg egésze kurzív, akkor a zárójelek is azok, ha a szöveg vegyes, akkor az alapszöveg betűfajtája dönt. Egy-egy szó kiemelésekor a névelőt nem emeljük ki.

(Sitz im Leben)

(ez a jézusi életmód Schürmann kifejezésével: *proegzisztencia*).

Órigenész ennek érzékeltetésére alkotta meg az *autobaszileia* szót.

A szövegben szereplő műcímeket lehetőleg kurzíváljuk, s ne idézőjeleket használjunk.

Kiskapitális

KISKAPITÁLIS BETŰFAJTÁT a dolgozatban leginkább az irodalomjegyzékben és a lapalji hivatkozásokban szereplő nevek kiemelésére használunk. A főszövegben előforduló személyneveket is kiemelhetjük vele, de csak akkor, ha nem szerepel túl sok név.

A sztoa istenséggel kapcsolatos tanításait ezzel szemben ÓRIGENÉSZ teljesen elhibáztottnak tartja.

Idézőjel

„Idézőjellel” kiemelhetünk szakkifejezéseket (terminus technicusokat), egyes szavakat, kifejezéseket, amelyeknek a dolgozatíró különös értelmet tulajdonít.

Az ember nem csupán „homo faber”, munkálkodó ember, de „homo ludens”, játszó ember is. Végso soron pedig „homo orans et adorans”, imádkozó és imádó ember.

A kiemeléseknél a legnagyobb gondot a *toldalékok* okozzák: kiemeljük-e ezeket is, vagy ne. Két megoldás közül választhatunk, de ügyeljünk arra, hogy egy dolgozaton belül csak az egyiket használjuk.

1. A toldalékokat nem emeljük ki. Pl. Felhasználtam Rahnertől *A bit alapjait*.

2. A toldalékokat is kiemeljük. Pl. Nem vette komolyan *Rudolf Bultmann*t.

Ha a címben már szerepel toldalék, lehetőleg ne tegyünk hozzá még egyet.

~~A Szent Jobb ünnepén-ben József Attila azt írja: „...emelkedjünk fel Krisztushoz, ki lent volt.”~~

Helyette:

A *Szent Jobb ünnepén* című versében József Attila azt írja: „...emelkedjünk fel Krisztushoz, ki lent volt.”

Ha a dolgozatíró más művéből idéz, s ebbe a szövegrészbe az eredetiben nem szereplő kiemeléseket tesz, akkor az idézet végén zárójelben közölni kell a kiemelés tényét. Ezekben az esetekben a dolgozatíró nevének csak a kezdőbetűit, s ne az egész nevét írjuk ki.

„A szüzesség tétele azonban *nem biológiai jelenséget* akar tisztázni, hanem üdvtörténeti eseményt. Mária azzal a lelkiülettel szülte fiát, ahogyan foganta.” (Kiemelés – O. A.)

d) FELSOROLÁSOK

A főszövegben olykor felsorolásokat használunk. A felsorolt pontokat, adatokat számozhatjuk vagy betűzhetjük. A számok után pontot, a betűk után kerek zárójelet használunk. Az azonos értékű fogalmak felsorolásakor használhatunk számokat és betűket, de gondolatjelet vagy egyéb tipográfiai jeleket is (pl. csillagokat, középpontokat).

Vagy:

1. *kérő ima*
2. *közbenjáró ima*
3. *hálaadó ima*
4. *dicsőítő ima*

Vagy:

- a) *kérő ima*
- b) *közbenjáró ima*
- c) *hálaadó ima*
- d) *dicsőítő ima*

1. *kérő ima*
2. *közbenjáró ima*
3. *hálaadó ima*
4. *dicsőítő ima*

Vagy:

- *kérő ima*
- *közbenjáró ima*
- *hálaadó ima*
- *dicsőítő ima*

Vagy:

- + *kérő ima*
- + *közbenjáró ima*
- + *hálaadó ima*
- + *dicsőítő ima*

A felsorolások címek, és nem mondatok, következésképpen utánuk nem teszünk írásjelet. Előfordul azonban, hogy a felsorolás része egy mondatnak, vagy az egyes felsorolt pontokban mondatokat helyezünk el. Ekkor természetesen a felsorolásra is érvényesek az idevonatkozó helyesírási szabályok.

A keresztény ima legfontosabb fajtái a következők:

1. kérő ima,
2. közbenjáró ima,
3. hálaadó ima,
4. dicsőítő ima.

A felsorolásokat hierarchiába kell rendeznünk. Ezt általában számozással, betűzéssel, vagy bentebb szedéssel érhetjük el. Ügyeljünk arra, hogy a hierarchia egyértelműen kiderüljön.

Gratia

1. increata
2. creata
 - a) creatoris: elevans
 - b) redemptoris: elevans et sanas
 - c) externa
 - d) interna
 - gratis data
 - gratum faciens

Vagy:

Gratia

- increata
- creata
 - creatoris: elevans
 - redemptoris: elevans et sanas
 - externa
 - interna
 - gratis data
 - gratum faciens

e) IDÉZETEK

A szövegben gyakran másoktól kölcsönzünk gondolatokat, mondatokat. Általános szabály, hogy nincs idézet idézőjel, valamint forrásmegjelölés nélkül. A forrásmegjelölés bizonyos esetekben történhet szövegekőzi hivatkozásként, máskor lábjegyzetben szerepel.,(részletesebben lásd a *Jegyzetek, hivatkozások* című alfeje-

zetben – 33–44. oldal). A tudományos életben az egyik legnagyobb etikai vétséget éppen ennek az alapszabálynak a megsértése jelenti, ez a plágium.³ Ügyeljünk tehát arra, hogy minden esetben adjuk meg az eredeti gondolat forrását, és szó szerint csak idézőjelek között, valamint hivatkozással idézzünk. Az idézés egyik legfontosabb etikai szabálya, hogy az idézett szövegnek még a szórendjét, helyesírását sem változtathatjuk meg. Ha valamilyen oknál fogva nem idézhetünk szó szerint, akkor inkább saját szavainkkal adjuk vissza az idézett passzus lényegét, de semmiképpen se változtassunk rajta. A jegyzetelésnél figyeljünk arra, hogy az idézeteket pontosan írjuk le, ellenkező esetben másodszer is kézbe kell vennünk az idézett dokumentumot.

Ne felejtjük, hogy a dolgozatnak a hallgatóhoz köthető, a hallgató által fogalmazott saját szövegnek kell lennie, ezért az *idézetek aránya* lehetőleg ne haladjon meg a teljes szöveg egyharmadát.

Ha az idézetből hiányzik valami, s oda utólag bármit is beírunk, akkor ezt szögletes zárójellel⁴ kell jelölnünk. Az idézetben talált hibát a szögletes zárójelbe foglalt latin [sic!] (így!) szócskával jelezzük.

„Bonhöffer [sic!] teológiájának *cantus firmusa* a lutheri ihletésű krisztológia.”

A teljesen nyilvánvaló hibát korrigálhatjuk is, ugyanis a szövegben sűrűn elhelyezett [sic!] kifejezés sokszor tudálékosságra utal.

„Bonhoeffer teológiájának *cantus firmusa* a lutheri ihletésű krisztológia.”

³ A plágium mások szellemi termékeinek jogtalan használata, más szerzők gondolatainak, fogalmainak, mondatainak használata anélkül, hogy erre az írás készítője írásában utalna. Súlyos etikai vétség. Lehet és kell is mások gondolatait ismerni és felhasználni, de nem lehet őket sajátunkként feltüntetni. Minden esetben jelölni kell az általunk készített szövegben: a más szerzőktől vett vélemény, gondolatot: akkor is, ha azt szó szerint idézzük, akkor is, ha átfogalmazva; a más szerzők által kidolgozott fogalmakat, elméleteket, definíciókat: akkor is, ha szó szerint idézzük, akkor is, ha átfogalmazva; bármiféle adat forrását. Plagizálás, ha valaki nem a saját dolgozatát, hanem valaki másét adja be; ha valaki szó szerint kimásol szakfolyóiratból egy cikket, ráírja a nevét, és saját dolgozatként adja be; ha valaki „saját” dolgozatot ír, ám abba mondatrészeket, egész mondatokat, bekezdéseket emel be más szövegekből, anélkül, hogy ezt idézőjellel és hivatkozással jelezne. A Szénatus 2009. február 3-i határozata értelmében az ilyen dolgozatot mérlegelés nélkül elégtelenre kell értékelni, s a hallgatót akár az intézményből való kizárás következménye is sújthatja.

⁴ A szögletes zárójel beszurása: Alt+91 és Alt+93. Vagy: Alt Gr + F és Alt Gr + G (az Alt Gr a jobboldali Alt-ot jelenti). A számokat a numerikus padon kell beütni! (Ügyeljünk, hogy a NumLock be legyen kapcsolva.) (Notebooknál a megfelelő billentyűkombinációkkal.)

Ha a dolgozatíró megjelent fordításból idéz, akkor elegendő hivatkozni az illető műre. Ha a fordítást nem tartja megfelelőnek, akkor a javítás tényét szögletes zárójelben jeleznie kell.

„A katolikus iskola tehát – mivel sokat tehet annak érdekében, hogy Isten népe betöltse hivatását, s elő tudja mozdítani a párbeszédet az egyház és az emberiség között [mindkettő kölcsönös előnyére – ez a fordításból hiányzik – O. A.] – megtartja rendkívüli jelentőségét a mai viszonyok között is.”

Amennyiben a dolgozatíró nem megjelent fordításból idéz, hanem saját fordítását közli, akkor ezt a tényt a *Bevezetésben*, vagy a megfelelő szöveghelyen jeleznie kell. Ha saját fordítást közlünk, lábjegyzetben megadhatjuk a szöveg eredetijét. Ez esetben az eredeti szöveget idézőjelben írjuk a lábjegyzetbe, s az idézet után adjuk meg a forrás bibliográfiai adatait, az idézet pontos helyével (oldalszám).

„Jézus mindig tudatában volt, hogy nincs egyedül, utolsó kiáltásáig a kereszten csupa feszülő készség az iránt a másik iránt, akit Atyának nevez. Csak így lehetséges, hogy méltóságának elfogadott neve végül is nem király, úr vagy hasonló, hatalmat jelentő jelző lett, hanem egy másik szó, amit úgy is fordíthatunk, hogy »gyermek.«” (O. A. ford.)

Idézőjelek

A magyar helyesírási szabályzat háromféle idézőjelet javasol. Ügyeljünk arra, hogy csak ezeket a megoldásokat használjuk, s legyünk tekintettel az idézőjelek formájára is (ugyanis különböző országokban más és más nyomdai állású idézőjeleket használnak). A magyar idézőjelek formája a következő:

„macskaköröm”
»lúdláb«
'félidézőjel'

Az idézőjelek és az idézőjelbe tett szó vagy szöveg közé nem teszünk szóközt.

Macskaköröm

Szövegbe ékelt, szó szerinti idézetre úgynevezett *macskakörömöt* használunk. (Ne keverjük össze a hüvelyk jelével [” *inch*], és ne feledjük: a magyarban a kezdő macskaköröm alul, a záró pedig felül van.) Az idézetet megelőzheti, követheti vagy megszakíthatja az idéző mondat. Ügyeljünk a helyesírási szabályokra.

Joseph Ratzinger kénytelen volt megállapítani: „Sokak előtt az egyház hagyományos hite nem úgy jelenik meg, mint amit a kritikai exegézis igazolt, hanem mint a kereszténység hiteles és »modern« felfogásának akadályá.”

„Sokak előtt az egyház hagyományos hite nem úgy jelenik meg, mint amit a kritikai exegézis igazolt, hanem mint a kereszténység hiteles és »modern« felfogásának akadálya” – véli Joseph Ratzinger.

Joseph Ratzinger megállapítása – „Sokak előtt az egyház hagyományos hite nem úgy jelenik meg, mint amit a kritikai exegézis igazolt, hanem mint a kereszténység hiteles és »modern« felfogásának akadálya” – sajnos még ma is igaz.

Az idézetbe *közbevetéseket* is illeszthetünk:

„Sokak előtt az egyház hagyományos hite nem úgy jelenik meg, mint amit a kritikai exegézis igazolt – mondja Ratzinger –, hanem mint a kereszténység hiteles és »modern« felfogásának akadálya.”

Macskakörmököt használunk továbbá akkor, ha valamely szerző, személy, irányzat sajátos szóhasználatát akarjuk visszaadni.

Buber szóhasználatával ez az „istenfogyatkozás”.

Ne használjunk macskakörmöt, ha bizonytalanok vagyunk a szóhasználatban, s azt érezzük, hogy az illető szó nem tökéletes megoldás, de nem találtunk jobbat. Ne alkudjunk meg ilyen könnyen, keressünk jobb megoldást, lehetőleg olyat, amelyet már nem kell idézőjelbe tenni.

Lúdláb

Úgynevezett *lúdlábat* (még hozzá az idézet mindkét végén befelé mutató lúdlábat) használunk akkor, ha az idézeten belül szintén idézőjelet kell használnunk.⁵

„A kereszténység, akkor még Jézusnak »botrányosan« eredeti példája nyomán, új helyzetet teremt a nő számára, olyan helyet biztosítva neki, ami a zsidósághoz viszonyítva a kereszténység újdonságának egyik elemét képezi.”

Félidézőjel

Felső állású, úgynevezett *félidézőjelet* nagyon ritkán használunk. Egyfelől egy kifejezés vagy mondat jelentésének megadásakor, másfelől hármás idézés esetén.⁶

Bár a köznyelvben laikusnak azt mondjuk, aki nem jártas valamiben, nem szakértő, az egyházi nyelvhasználatban ’világi hívő’ értelemben használjuk.

⁵ A lúdláb beszúrása: Alt+0187 és Alt+0171.

⁶ A félidézőjel beszúrása: Shift+1. (A félidézőjelet ne keverjük össze a láb jelével [‘foot’].)

„A válogatás nélküli »nyitások« korszakának vége van. Igaza van Joseph Ratzingernek, amikor azt mondja: »Itt az ideje annak, hogy a keresztény rájőjjön: kisebbséghez tartozik, gyakran van ellenzékben, és érte meg, hogy ez nyilvánvaló, logikus és természetes azzal szemben, amit az Újszövetség – biztosan nem pozitív értelmezéssel – 'é világ szellemiségének' nevez«.

Idézetek elhelyezése a szövegben

Az idézeteket a szöveg megszakiítása nélkül, folyamatosan helyezzük el. Az idézeteket ne írjuk dőlten, hiszen maga az idézőjel használata a kiemelés eszköze.

A monoteizmus mindenkor politikai program is volt: „Egy isten, egy birodalom, egy császár.” Ezt az összefüggést felismerve érthető, a római császárok miért ódzkodtak hosszú ideig attól, hogy elismerjék az ortodox szentháromságot.

Négy sornál hosszabb idézetet lehetőleg ne írjunk! Ha mégis íránk, ügyeljünk arra, hogy ebből nagyon kevés legyen.

Ha négy sornál hosszabban akarunk idézni, akkor 1 cm-es behúzással, szimpla sorközzel és 11 pt-s betűkkel tegyük. Az idézőjeleket megtartjuk. Az idézet előtt és után be kell szúrniuk egy 6 pt-s térközt. Az első sort nem kell bentebb kezdeni (hiszen a behúzással és a nagyobb térközzel kellően elkülönítettük a folyószövegtől), vagyis az idézet minden sora 1 cm-rel bentebb kezdődik.

Platón ebben a híres levelében leírja a filozófiai ismeretszerzés módszerét és a filozófiai megismerés legmúltabb, legértékesebb tárgyát:

„Fel kell tárnai a filozófia mibenlétét és feladatának természetét, azután rá kell mutatni a vele való foglalkozás nehézségeire és fáradalmaira. Ennek hallatára pedig az igazán bölcselő természet, aki az istentől ihletve valóban a filozófiával való foglalkozásra termett és méltó rá, úgy érzi, mintha valami csodavilágba vezető útról hallana. Tudja, hogy most minden erejét össze kell szednie: ránézve az életnek másként már nincs is értelme. Nekigyürközve tehát és vezetője erejét is felfokozva, addig nem enged, amíg mindennek a végére nem jár, vagy legalább amíg el nem éri, hogy útmutató nélkül is tudja vezetni magát.”

A filozófia tehát mindenekelőtt egy „csodavilágba vezető”, csodálatos „út”, ami bevezet az igazsággal való életközösségbe. Vezetőt igényel, valamint egyfajta isteni ihletettséget, „isteni természetet” attól, aki erre az útra lép.

Idézetek elhelyezése a mondatban

Mindig csak az idézett szöveget foglaljuk idézőjelbe, tehát ha mondatrészt idézünk, akkor csak azt. Alapvető szabály, hogy idézésnél az eredeti szöveg nem sérülhet.

A „hit koncentrációja” az egyik alapvető feltétele a hit hirdetésének, továbbadásának és a benne való növekedésnek.

Az idézőjelet mindig a toldalékok után tegyük (pl. az „ellenreformációt”), és lehetőleg kerüljük az „ellenreformáció”-t típusú megoldásokat.

Ha egész mondatot idézünk, akkor a mondatvégi írásjel az idézőjel elé kerül.

És az apa könyörögni kezd: „Hiszek, Uram, segíts hitelenségemem!”

Ha az idézetben nem egy teljes mondatot idézünk, akkor az idézőjel a mondatvégi írásjel elé kerül.

Ebben a szövegösszefüggésben a teológiai erkölcsant úgy is meghatározhatjuk, mint „a Krisztusban kinyilatkoztatott, a tevékenységnek irányt szabó igazságnak a tudományát”.

Amikor az idézetből *kihagyunk* egy részt, vagy ha a magyar szövegbe *beillesztjük* az eredetiben használt szót, szavakat vagy a magunk megjegyzését, szögletes zárójelet használunk. A kihagyást mindig szögletes zárójelbe foglalt három ponttal jelezzük. A zárójelek előtt és után szóköz van.

Ezt fejezi ki Pál apostol, amikor azt mondja például, hogy „Krisztus szeretete [agapé] ösztönöz bennünket arra a meggyőződésre [krinantasz, a krinein 'megítélni, eldönteni' igéből], hogy ha egy mindenkiért meghalt, akkor mindenki meghalt. És ő azért halt meg mindenkiért, hogy akik élnek, ne maguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt. [...] Ezután tehát nem ismerünk senkit emberi szempontból. [...] Mindenki, aki Krisztusban van, új teremtmény. A régi megszűnt, valami új valósult meg” (2Kor 5,14.16–17).

Ha az idézet elejéről hagyunk el egy részt, nem kell szögletes zárójelet használnunk, elég kis kezdőbetűvel írni az idézet első szavát.

A Lk 15,21-ben a magyar fordítás szerint azt találjuk, hogy az apa „nyakába borult és megcsókolta”. Az eredeti görög változat azonban ennél sokkal erőteljesebb megfogalmazást használ: az apa össze-vissza ölegette és csókolgatta.

Ha az idézetet (akkor is, ha az több mondatból áll) további mondatrész követi (pl. forráshivatkozás), a mondatvégi írásjel az idézőjelet követő mondatrész (zárójeles forrásmegjelölés) után áll.

A zsinat így fogalmaz: „A társadalmi rendnek tehát és fejlődésének mindig a személyek javára kell irányulnia, ugyanis a dolgok rendjét kell a személyek rendjéhez szabni, nem pedig fordítva, miként maga az Úr utalt erre, amikor azt mondta, hogy a szombat van az emberért, és nem az ember a szombatért” (GS 26).

Ha az idézett szöveg végén a mondatvégi írásjel felkiáltójel vagy kérdőjel, akkor ezeket is feltüntetjük az idézőjel előtt, azonban a forrásmegjelölés után a pontot is ki kell írunk.

A tanítványok feltették Jézusnak a kérdést: „Mester, ki vétkezett, ő vagy a szülei, hogy vakon született?” (Jn 9,2).

f) UTALÁSOK

Sem a SzeD, sem a SzaD terjedelme nem indokolja azt, hogy a szöveg egyik helyén utaljunk a szöveg egy másik helyére. Ha mégis szükség lenne rá, akkor az utalásokat a megfelelő résznél kerek zárójelben közöljük.

A bér mátkozás után egy évvel végzett felmérés (3. ábra) világosan tükrözi, hogy vidéken a lányok nagyobb arányban maradtak templomba járók, mint a fiúk, míg Budapesten ez az arány egyforma.

Ugyanezt a logikát követve utalunk más szövegrészekre is. Az utalásokban lehetőleg mindig tegyük ki az oldal rövidítésére használatos o. betűt, ha kérdéses lehet az olvasó számára, hogy az oldal, a táblázat vagy az ábra számára hivatkozzunk-e. Ha azonban teljesen egyértelmű, hogy a hivatkozás az oldalszámra történik (lásd alább a 2. példát), akkor ez nem szükséges.

(lásd 4. o.)
(lásd 61–67.)
(bővebb kifejtését lásd a 39. oldalon) (lásd 4. térkép)
(lásd 23. ábra) vagy (lásd a 23. ábrát) (lásd 14. láb.)
(vö. 5. fejj.) (vö. 18. láb.)

Míg a *vesd* össze kifejezést általában rövidítjük (vö.), addig a *lásd* szót lehetőleg ne rövidítsük (ld.), akár a *lásd* kiírása, akár annak rövidítése mellett döntünk, a dolgozat egészében ragaszkodjunk a választott formához. A *lásd* és a *vesd* össze kifejezések jelentésében árnyalatnyi különbség van. Ha *lásd* szóval utalunk egy szöveghelyre, akkor az ottani szöveg kiegészíti, tovább részletezi mondandónkat, míg a *vesd* össze hasonló gondolatra, problémára utal. Ha a szöveg alatti vagy feletti, azaz a szöveghelyhez közeli táblázatra, ábrára, térképre utalunk, elég a *lásd* és a *vesd* össze nélküli rövid formula.

A barokk skolasztika átveszi a kegyelem fogalmát számos szempont szerint felosztó szemléletet (5. ábra), s ez a sokrétű felosztás kiegészül az elégséges és a hatékony kegyelem megkülönböztetésével.

A *fent*, *fenti*, *fent* említett szavak az előbbi, míg az *alább*, *alábbi*, *alábbiakban* szavak a későbbi szöveghelyekre utalnak.

(lásd alább a 17. ábrát)

g) JEGYZETEK, HIVATKOZÁSOK

A jegyzetek a főszöveget (ritkábban a függelék) kiegészítő rövid megjegyzések, irodalmi hivatkozások. A dolgozatírónak akkor érdemes jegyzeteket használnia, ha nem akarja megtörni a főszöveg gondolatmenetét, de ahhoz szorosan kapcsolódó információt akar közölni (megadja egy gondolat, idézet forrását; hivatkozik egy adott műre), egy olyan gondolatmenetet fejt ki, amely nem tartozik szorosan a főszöveg mondandójához; vagy kiegészíti, megvilágítja, megmagyarázza a főszövegben mondottakat. A jegyzeteket (szövegekői jegyzetek, lábjegyzetek) minden esetben össze kell hangolni a dolgozat irodalomjegyzékével, mivel ezek szorosan összetartoznak. A másik fontos követelmény a jegyzetekkel kapcsolatban a következetesség.

A jegyzetekben magyar rövidítéseket (*uő*, *vő*, *uo*. stb.) használjunk, de latin szavak és rövidítések (*ibid.*, *passim* stb.) is elfogadhatók. Arra azonban vigyázzunk, hogy egy dolgozatban következetesen vagy az egyik, vagy a másik gyakorlatot kövessük.

Már a könyvtári munka, a jegyzetelés során gondoljunk arra, hogy egy írásmű minden fontos bibliográfiai adatát felírjuk.

A dolgozatban csak *szövegekői* és *lapalji jegyzeteket* (*lábjegyzeteket*) használunk, vagyis nem lehetnek *fejezetvégi jegyzetek*, sem *szövegvégi jegyzetek*.

Előfordulhat, hogy azok a hallgatók, akik már rendelkeznek (pedagógiai, pszichológiai, orvosi stb.) diplomával, a zárójeles jegyzetelést szokták meg, mivel abban a felsőoktatási intézményben, ahová jártak, ezt használták. Ők ezt a jegyzetelési rendszert is választhatják, vagy a tanár is kérheti ennek a jegyzetelési módnak a használatát. A zárójeles hivatkozás szabályait lásd az 1. mellékletben.

Szövegekői jegyzetek

Szövegekői jegyzeteket általában nem alkalmazunk, mert többé-kevésbé megnehezítik a folyamatos olvasást. Csak kivételes esetekben éljünk velük, s csak akkor, ha nem akadályozzák jelentősen az olvasást (lásd alább).

Különleges hivatkozási módok néhány egyházi-teológiai kiadványra

Vannak olyan írásművek, amelyekre legtöbbször a főszövegben hivatkozunk, ritkábban a lapalji jegyzetben utalunk. Ezeknek az írásműveknek az egyházi-teológiai szaknyelvben általánosan ismert rövidítéseik vannak, s a dolgozat olvasója könnyen beazonosítja őket. Az irodalomjegyzékbe azonban mindenképpen be kell venni őket, még akkor is, ha a dolgozathoz rövidítésjegyzéket készítünk.

Ilyenek például a Szentírás, a II. Vatikáni Zsinat dokumentumai, Az egyházi törvénykönyv, a „Denzinger”, a szentszéki-pápai megnyilatkozások (ha azoknak hivatalos latin címük van, és pontokra vannak tagolva), a Katekézis általános direktóriuma stb.

A legfontosabbak rövidítését lásd a 3. mellékletben (1. pont).

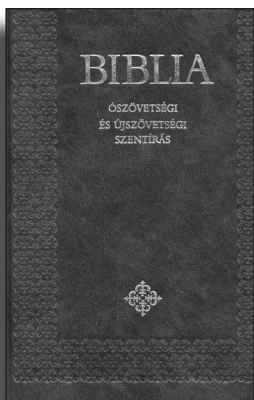
Ezek közül néhányat itt részletesebben ismertetünk.

A Szentírás

A Szentírára való hivatkozáskor – hacsak szakmai szempontok mást nem igényelnek – a legújabb hivatalos fordítást használjuk:

Biblia. Ószövetségi és újszövetségi Szentírás, Szent István Társulat, Budapest, 2005.

Ha valaki nem tud hozzáférni ehhez, akkor a Szent István Társulat korábbi kiadását (1973-tól 2004-ig) is használhatja, vagy a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat kiadását: *Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgáta alapján*, Budapest, 1997. Ha valaki nem a katolikus, hanem más keresztény felekezethez tartozik, természetesen használhatja a saját Bibliáját, és alkalmazhatja – ha ismeri – a saját hivatkozási rendszerüket.

A Szentírás könyveire rövidítéseikkel hivatkozunk. E rövidítésekre általánosan elfogadott szabályok vonatkoznak. A hivatkozáskor három dologra utalunk: a könyvekre (levelekre stb.), a könyv fejezeteire és a fejezeteken belüli versekre. (Kivétel ez alól Abdiás könyve, János 2. és 3. levele, valamint Júdás levele, amelyeknél csak egy számot adunk meg, mégpedig a vers számát, mivel ezek a könyvek csak egyetlen fejezetről állnak.)

A könyvek rövidítése után nem teszünk pontot: Józs, Péld, Mt, Jel.

Ha egy könyvnek sorszáma van, az a megnevezés elé kerül (szóköz nélkül): 1Kir, 2Krn, 2Tessz, 3Jn.

A rövidítés után szóköz következik.

A szentírási hivatkozásokban a központozásnak tartalmi jelentősége van. A fejezetszámot vessző választja el a vers(ek) száma(i)tól, de a vessző után soha nem hagyunk szóközt. A vers(ek) száma után nem teszünk pontot.

MTörv 6,4 – azaz Második Törvénykönyv 6. fejezet, 4. vers

Ha nem csak egy fejezetre vagy versre hivatkozunk, akkor a számokat nagykötőjellel (nem elválasztójellel!) kapcsoljuk össze, szóköz nélkül.⁷

Ter 14–18 – azaz a Teremtés könyve 14. fejezetétől a 18. fejezetéig

Ter 25,19–35,29 – azaz a Teremtés könyve 25. fejezetének 19. versétől a 35. fejezetének 29. verséig

Zsoltároknál nem fejezetszámot használunk. A vessző előtti szám azt jelöli, hogy hányadik zsoltárról van szó, a vessző után a zsoltárvers száma áll.

Zsolt 136,1 – azaz 136. zsoltár, 1. vers

A zsoltárok sorszámozásának kétféle hagyománya van. Ha sok zsoltáridézetet alkalmazunk, érdemes megjelölni, hogy melyik számozást használjuk, vagy lehet kettős számozást is megadni: Zsolt 122(121),6–8

Ha egy fejezet több különálló versére utalunk, a *pont* (utána nincs szóköz!) az és-t helyettesíti.

Jn 11,5.19.28 – azaz János evangéliuma 11. fejezet, 5., 19. és 28. vers

Pontosvesszővel választjuk el (utána van szóköz!) a különböző helyekre való hivatkozások felsorolását, akár azonos könyvön belül:

ApCsel 18,18; 19,29 – azaz Apostolok Cselekedetei 18. fejezet, 18. vers és 19. fejezet, 29. vers

⁷ A magyar helyesírásban kétféle kötőjelet használunk. A hagyományosan kötőjellek nevezett írásjelet és ennek kétszeresét, az úgynevezett nagykötőjelet. A nagykötőjelet (Alt+0150) elsősorban a hasonló dolgok összekapcsolására, az egyenrangúság kifejezésére használjuk, például a két vagy több nép nevének összekapcsolásakor: *A hittanár–nevelő tanár képzésen kötelező az angol szakszövegolvasó szeminárium. A zsidó–keresztény kultúrkörben Ábrahám személye különleges tiszteletnek örvend. Két vagy több tulajdonnév összekapcsolásakor: Karl Rahner – Herbert Vorgrimler klasszikussá vált szótára szerint...* A valamitől valameddig tartó viszony érzékeltetésére, akár térbeli, akár időbeli kapcsolatról van szó: *A niceai–konstantinápolyi hitvallás világosan tartalmazza, hogy...* Az oldalszámok közé is nagykötőjelet teszünk, ha egy könyv (tanulmány) bizonyos részére utalunk; ezt használjuk a hivatkozásokban és az irodalomjegyzékben is: ... 496–508.

Akár különböző könyvek esetén:

Iz 42,1–4; Mt 12,18–21 – azaz Izajás könyve 42. fejezetének 1. versétől a 4. verséig és Máté evangéliuma 12. fejezetének 18. versétől a 21. verséig

Ha egymást követő két (vagy néhány) versre akarunk hivatkozni *sk.* (és a következő [ti. vers]) és *skk.* (és a következők [ti. versek]) rövidítéseket is használhatunk.

Mt 12,51 sk. – azaz Máté evangéliuma 12. fejezetének 51. verse és az azt követő vers

Ha egyszerre csak egy, kettő, három szentírási részre kívánunk hivatkozni, akkor az bekerülhet a szövegbe, mégpedig a mondatot lezáró írásjel elé.

„Ne oltsátok ki a Lelket, a prófétai beszédet ne vessétek meg. Mindent vizsgáljatok meg, ami jó, tartsátok meg, mindenféle rossztól óvakodjatok” (1Tessz 5,19–22).

Az elbeszélés visszatérő kérdése: „Hogyan nyíltak meg a szemeid?” (Jn 9,10; vö. Jn 9,15.26).

Amennyiben háromnál többre kívánunk hivatkozni, akkor a hivatkozásokat – hogy a szöveg olvasását ne nehezítse – lapalji jegyzetbe kell tenni.

Ha a hivatkozásunk nem szó szerinti, tehát nem idézet, hanem csupán utalás, akkor eléje vö.-t teszünk.

Ennek a jövendölésnek beteljesedését ünnepli a Zsidóknak írt levél szerzője (vö. Zsid 8,8–12; 10,16–17).

Ha olyan helyre akarunk hivatkozni, amely többé-kevésbé hasonló formában más könyvekben is megtalálható (például Jézus gyógyítástörténeteinel vagy példabeszédeinel), akkor csak az egyik könyvre kell hivatkoznunk, és utána *párh.* rövidítéssel utalunk a párhuzamos helyre vagy helyekre.

Azoknak az állításoknak is jövőre vonatkozó értelmük van, amelyek szerint Isten uralma elnyerhető, vagy az ember beléphet Isten uralmába (vö. Mt 5,20; 7,21; Mk 9,33 párh.).

Hogy a fogalmazásunk ne legyen egyhangú, a könyvek hivatalos nevén kívül egyes esetekben használhatjuk a latin nevét, pl. Teremtés könyve – Genézis, Kivonulás könyve – Exodus, Második Törvénykönyv – Deuteronomium; vagy a birtokos szerkezetet megkerülve: a Máté-evangélium, az első Péter-levél stb.

A Szentírás könyveinek rövidítésjegyzékét lásd az 4. mellékletben.

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumait magyarul (egy kötetben) először a zsinat után tíz évvel adták ki: CSERHÁTI JÓZSEF – FÁBIÁN ÁRPÁD (szerk.): *A II. Vatikáni Zsinat tanítása. A zsinati döntések magyarázata és okmányai*, Szent István Társulat, Budapest, 1975.

A zsinat után 35 évvel azonban a kiadó javított szövegváltozattal jelentette meg a dokumentumok gyűjteményét:

DIÓS ISTVÁN (szerk.): *A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai*, Szent István Kézikönyvek 2., Szent István Társulat, Budapest, 2000.

Ma már ez az utóbbi a hivatalos szöveg, mindig erre kell hivatkoznunk. Vigyázzunk, mert a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia honlapja (katolikus.hu) még az első, tehát ma már nem használható szövegváltozatot közli.

Mindig az egyes pontokra hivatkozunk és sohasem az oldalszámra. Hasonlóképpen minden szentszéki-pápai dokumentumnál, amely pontokra van tagolva.

Az egyes dokumentumoknak csak a rövidítését adjuk meg (az első két latin szó kezdőbetűje), ezt követi (szóköz után) az egyes szövegpontok száma (a hivatkozás végén nincs pont!). Ugyanazon dokumentumon belül az összefüggő részeket nagykötőjellel jelöljük, az egyes pontokat vesszővel választjuk el, ha több írásra is hivatkozunk, akkor közéjük pontosvesszőt teszünk.

(ChD 5) (LG 44–45) (OE 6, 8, 10) (vö. SC 23) (vö. LG 7; GS 18)

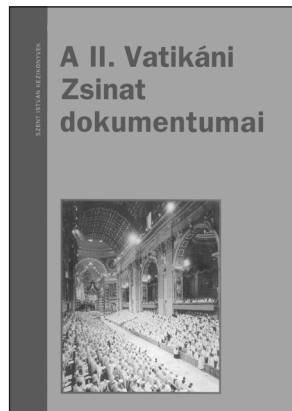
Ha háromnál több dokumentumra kívánunk hivatkozni, akkor a hivatkozásokat – hogy a szöveg olvasását ne nehezítse – lapalji jegyzetbe kell tenni.

A főszövegben a dokumentumok második szavát írhatjuk nagy kezdőbetűvel és kis kezdőbetűvel is, ugyanis mindkettő helyes (egy dolgozatban azonban csak egyféleképpen!).

Lumen Gentium és Lumen gentinum, Inter Mirifica és Inter mirifica

Még akkor is, ha csak egy dokumentumra hivatkoztunk, az irodalomjegyzékbe elegendő bevinni a teljes könyv bibliográfiai leírását.

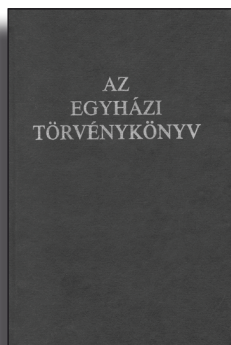
A zsinati dokumentumok rövidítésjegyzékét lásd a 5. mellékletben.

Az egyházi törvénykönyv

Az egyházi törvénykönyvnek lehetőleg mindig a legújabb kiadását használjuk. Jelenleg most ezt:

Az egyházi törvénykönyv. A *Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, Szent István Társulat, Budapest, 2001, 4., jav. és bőv. kiadás.

Az egyházi törvénykönyvre latin rövidítéssel, a kánon és adott esetben a szám vagy paragrafus megjelölésével hivatkozunk (vagyis nem oldalszámmal!). A kánonokat k. vagy kán. rövidítéssel jelezzük. A § jel után nem teszünk pontot!

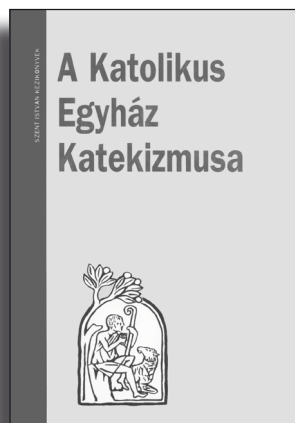
CIC 136; vagy CIC 269. k. 2.; vagy CIC 304. kán. 1. §

Tartsuk szem előtt, hogy egy-két hivatkozásnál többet nem „bír el” a szöveg.

A dolgozatíró általában az új, hivatalosan 1983-ban közzétett egyházi törvénykönyvet használja. Ha valaki az 1917-es kiadásra akar hivatkozni, ezt zárójelben kell jeleznie: pl. CIC (1917) 543. kán.

Mindez hasonlóképpen a keleti kódexnél, amelynek rövidítése: CCEO.

A Katolikus Egyház katekizmusa

A *Katolikus Egyház katekizmusa* először 1992. október 11-én jelent meg francia nyelven, ez azonban még csak „ad experimentum” kiadás volt. Ennek a magyar változata 1994-ben jelent meg a Szent István Társulat gondozásában. Ezt a szövegváltozatot azonban már nem szabad használni, mivel azóta több változtatást végeztek a szövegen, és azóta – 1997. augusztus 15-én – közzétették a végleges latin változatot (*Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano, 1997), s azóta csak a végleges latin mintakiadás alapján készült fordítást szabad használni.

A *Katolikus Egyház katekizmusa*, Szent István Kézíkönyvek 6., Szent István Társulat, Budapest, 2002.

A hivatkozás mindig a kiadvány rövidítésével és pontokra (vagyis nem oldalakra) történik. A rövidítést szóköz után követi az egyes szövegpontok száma (a hivatkozás végén nincs pont!). Az összefüggő részeket nagyköjtőjellel jelöljük, az egyes pontokat vesszővel választjuk el.

(KEK 24) (KEK 245–248) (KEK 78, 165, 744) (vö. KEK 99)

Túl sok szövegekzi hivatkozással ne „törjük meg” a szöveget.

Ügyeljünk továbbá arra, hogy bár a kiadvány rövidítése nagybetűkből áll, ha írjuk a mű címét, a „katekizmus” kis kezdőbetűs.

Megjelent a katekizmus kérdés-felelet formában megszerkesztett összefoglalása is, ezt azonban lehetőleg csak kateketikai dolgozatokban használjuk. Javasolt rövidítése: KEKK

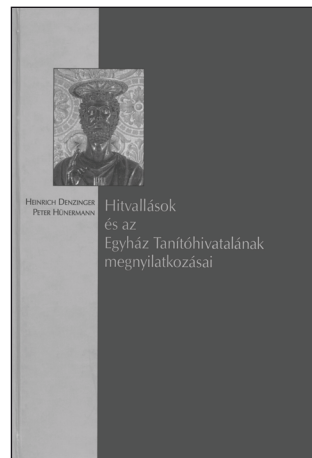
A *Katolikus Egyház katekizmusának kompendiuma*, Szent István Társulat, Budapest, 2006.

A „Denzinger”

Az egyszerűen Denzingernek hívott kötet az egyház hitvallásait és az egyházi tanítóhivatal dogmatikai, valamint erkölcsi kérdésekben megfogalmazott döntéseit és megnyilatkozásait tartalmazza.

Heinrich Denzinger (1819–1883) először 1854-ben tette közzé válogatását, amelyet azután folyamatosan bővített. Halála után mások vették át a szerkesztést. 1963-ban a 32. kiadásban jelent meg a legalaposabban átdolgozott változat, amelyet Adolf Schönmetzer készített.

Azóta DS-sel rövidítették a kiadványt, egészen 1991-ig. Ekkor jelent meg ugyanis Peter Hünermann szerkesztésében a 37. kiadás, amely az eredeti (görög, latin) szövegek mellett a német fordítást is közli. Azóta DH a szokásos rövidítés.

HEINRICH DENZINGER: *Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen*, verbessert, erweitert, ins Deutsche übertragen und unter Mitarbeit von H. Hoping hrsg. von Peter Hünemann, Herder, Freiburg im Breisgau, 1991, 37. Auflage.

2004-ben viszont magyarul is megjelent a Denzinger, de csak egynyelvű változatban. Ennek a bővebb bibliográfiai leírása a következő:

HEINRICH DENZINGER – PETER HÜNERMANN (szerk.): *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, Szent István Kézikönyvek 9., Fila Béla és Jug László fordításának felhasználásával összeállította Romhányi Beatrix és Sarbak Gábor, Örökmécs – Szent István Társulat, Bányaterenye – Budapest, 2004.

A dolgozatokban azonban – ahogyan azt majd lentebb, a bibliográfiai leírásnál tárgyaljuk – elegendő a rövid leírást használni:⁸

HEINRICH DENZINGER – PETER HÜNERMANN (szerk.): *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai*, Szent István Kézikönyvek 9., Örökmécs – Szent István Társulat, Bányaterenye – Budapest, 2004.

A kötet rövidítése – ugyanúgy, mint a német kiadásé – DH. Ez a hivatkozás során nem okoz problémát, mert attól függően, hogy valaki magyarul vagy latinul (görögül) hivatkozik rá, lehet tudni, hogy melyik nyelvű kiadást használta. Ha esetleg a rövidítésjegyzékben különbséget akarunk tenni a kettő között, akkor a DHn és a DHm formát javasoljuk.

Mivel a könyv nem egyetlen dokumentumot tartalmaz, hanem dokumentumok gyűjteményét, sohasem az egyes írások belső pontszámaira, hanem mindig a marginális számokra hivatkozunk.

A rövidítést szóköz után követi a marginális szám (a hivatkozás végén nincs pont!). Az összefüggő részeket nyakkötőjellel jelöljük, az egyes számokat vesszővel választjuk el.

(DH 150) (DH 501–522) (DH 560, 780–795) (vö. DH 3750)

Mivel a számok akár négyjegyűek is lehetnek, vigyázzunk, hogy túl sok szóveggel hivatkozással ne „törjük meg” a szöveget.

A kötet használatát elsősorban dogmatikai, egyháztörténelmi, erkölcszociológiai, fundamentális teológiai és patológiai témájú dolgozatoknál javasoljuk.

⁸ Bár a kötet szerzőként tünteti fel Heinrich Denzinger és Peter Hünemann nevét, ők voltaképpen csak szerkesztők. Ezért tesszük oda a nevük után a (szerk.) rövidítést. A kötetben viszont fel tüntette egy szerkesztő (Burger Ferenc), az ő nevét azonban nem írjuk ki, mivel csak a kötet technikai szerkesztését végezte. A magyar változatnak volt egy előzménye is (FILA BÉLA – JUG LÁSZLÓ: *Az Egyházi Tanítóhivatal megnyilatkozásai*, Örökmécs Alapítvány, Kisterenye – Budapest, 1997.), de ezt ma már nem használjuk.

Lapalji jegyzetek (lábjegyzetek)

A magyar tudományos irodalomban ez a hagyományos jegyzetelési módszer. A lábjegyzetek előnye, hogy az olvasónak nem kell minduntalan a fejezet végére vagy a szöveg végére lapoznia, ha el akarja olvasni a dolgozatírónak a főszöveghez fűzött megjegyzéseit, irodalmi hivatkozásait, főszövegben szereplő idézetek, vagy tartalmi idézetek forrásait.

Jegyzetszámok

A jegyzetszámok a főszövegben tapadnak a szóhoz, azaz nincs a szó és a jegyzetszám között szóköz, de a jegyzetszám után mindig szóközt hagyunk (s nemcsak a főszövegben, hanem a jegyzetben is!).

...Dóka Zoltán új hermeneutikai szempontokat¹⁶ adott ehhez a szakaszhoz.

¹⁷ HERBERT HAAG: *Bibliai lexikon*, Szent István Társulat, Budapest, 1989, 234–245.

A főszövegben a jegyzetszámokat az írásjel után tesszük. Kivétel, ha a jegyzet csak egy bizonyos szóra vonatkozik, valamint a zárójelek és a gondolatjelek esetén a szám mindig ezek elé kerül.

...példabeszédet.¹⁸

...példabeszédet¹⁸, vagy egy közismert mondat...

A szerző – legalábbis legtöbb művében¹⁸ – azt az álláspontot képviseli...

...írja Balthasar (ezt állítja egyébként maga Rahner is¹⁸), majd úgy folytatja...

Lábjegyzet szövegtűkre

A jegyzetszámok és a jegyzetek írására mindig kisebb betűfokozatot használunk, mint a szövegnél. Ezt a számítógép általában megteszi helyettünk. A jegyzetekhez mindig 10-es betűméretet, szimpla sorközt, bekezdések előtt és után 0 pont térközt és 0,5 cm-es függő behúzást alkalmazunk. A lábjegyzeteket a dolgozat elejétől a végéig folyamatosan számozzuk (vagyis nem fejezetenként).

Bibliográfiai leírás a lábjegyzetben

A lábjegyzetekben – az irodalomjegyzékhez hasonlóan – egyszerűsített bibliográfiai leírást alkalmazunk. A hivatkozott szakirodalmat nem tesszük zárójellel akkor sem, ha csak a lábjegyzetben szereplő megjegyzés háttérül vagy forrásául szolgált. Ilyenkor a lábjegyzetben megfogalmazott megjegyzést vagy idézetet közvetlenül a gondolat vagy idézet forrásának bibliográfiai leírása követi. A

bibliográfiai tételt csak akkor írjuk zárójelben, ha a lábjegyzetbe foglalt megjegyzés közbevetett utalásaként szerepel, lásd pl. a 9. lábjegyzet megjegyzése.

Az első hivatkozásnál a teljes bibliográfiai leírást adjuk meg, s ezt követően a hivatkozás már rövidíthető, a szerzőknek viszont mindig a teljes nevét megadjuk. Mivel a lábjegyzet mondatnak minősül, mindig nagybetűvel kezdődik, és ponttal végződik.

¹ LOTHAR ULLRICH: Jézus Krisztus hite, in Wolfgang Beinert (szerk.): *A katolikus dogmatika lexikona*, Vigilia, Budapest, 2004, 322–324.

A bibliográfiai leírásban ugyanazokat a szabályokat kövessük (többszerzős mű, szerkesztő, szerző nélküli mű, kötetszám, megjelenési adatok, kiadásszám stb.), mint a bibliográfiakészítés során.

Amennyiben az első hivatkozás nem általában utal egy műre, hanem szó szerinti vagy tartalmi idézet forrásmegjelölése, akkor utolsó adatként az aktuálisan hivatkozott oldalszámot vagy oldalszámokat is jelezni kell.

¹ LOTHAR ULLRICH: Jézus Krisztus hite, in Wolfgang Beinert (szerk.): *A katolikus dogmatika lexikona*, Vigilia, Budapest, 2004, 322–324, 322.

A lábjegyzetben az ábécérendnek (vezetéknév, keresztnév) nincs jelentősége, az idegen neveket az eredeti formájukban írjuk.

¹ MICHAEL FIGURA: A hit az üdvösség kezdete, *Communio* 4 (1996/4) 3–11.

És nem:

~~¹ FIGURA, MICHAEL: A hit az üdvösség kezdete, *Communio* 4 (1996/4) 3–11.~~

Ha egy hivatkozott dokumentum nem jelöl oldalszámokat, hanem csak hasábszámokat tüntet fel, akkor a bibliográfiai leírásban az oldalszám helyére a hasáb (lat. *columna*) számát írjuk, a hasábszámot pont követi, majd a *col.* rövidítéssel jelezzük, hogy nem oldalszámot, hanem hasábszámot adtunk meg. Ha az oldalszám a használt műben római számmal szerepel, a bibliográfiai leírásban is így tüntetjük fel.

¹ MARC-FRANÇOIS LACAN: Erények és vétkek, in Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*, Szent István Társulat, Budapest, 2009, 322–325. *col.*

² MARVIN H POPE: *Job. Introduction, Translation, and Notes*, The Anchor Bible 15., Doubleday, Garden City, 1965, XXVII.

Újrahivatkozás

Az újrahivatkozásoknál törekedjünk az egyszerű, rövid formákra. Ha egy előzőleg már ismertetett műre hivatkozunk, akkor használhatjuk az *idézett mű* (i. m.) vagy *opus citatum* (op. cit.) rövidítéseket. (Javasoljuk, hogy a dolgozatban egységesen mindenhol magyar rövidítéseket használjunk.) Ha ugyanannak a szerzőnek több írására is hivatkozunk, akkor a szerző neve után a mű címét is kiírjuk (az alcím elhagyható), s utána tesszük a fentebb említett rövidítések valamelyikét, amelyet az oldalszám követ.

² WALTER KASPER: i. m. vagy WALTER KASPER: op. cit. (A teljes műre hivatkozunk.)

³ WALTER KASPER: i. m., 12. vagy WALTER KASPER: op. cit., 12. (A mű 12. oldalára hivatkozunk.)

Vagy (és ez ajánlott):

⁴ WALTER KASPER: *Jézus a Krisztus*, i. m., 12.

Ha két egymást követő jegyzetben ugyanarra a műre hivatkozunk, akkor az *ugyanott* (uo.) vagy *loco citato* (loc. cit.), esetleg *ibidem* (ibid.) formát használjuk. Ügyeljünk a mondatkezdő nagybetűre.

³ Uo. 32. vagy Loc. cit. 32. vagy Ibid. 32.

Ha két egymást követő jegyzetben ugyanannak a szerzőnek két különböző művére hivatkozunk, akkor az *ugyanő* (uő) vagy latinul *idem* (nőnemben *eadem!*) rövidítést használjuk.

⁴ Uő: *Jézus Krisztus Istene*, Osiris, Budapest, 2003.

⁴ Idem: *Jézus Krisztus Istene*, Osiris, Budapest, 2003.

Utalások esetén a *lásd* szócskát (vagy ld., mondat elején: Ld.), vagy a vő. (mondat elején: Vő.) ('vesd össze') rövidítést használjuk.

⁵ Vő. 16. láb.

⁶ Vő. JEAN DUPLACY: Hit, in Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1986, 496–508.

⁷ Lásd 16. láb.

⁸ Bővebben lásd 5. fejezet.

Hivatkozás elektronikus forrásokra

A dolgozatírónak ma már lehetősége van arra, hogy valamely számítógéppel olvasható dokumentumra (CD, CD-I, CD-MO, CD-R, CD-ROM, internet) hivatkozzon. A hivatkozási formák a következők:

Magyar Nemzeti Bibliográfia. Könyvek [CD-ROM], OSZK – Arcanum Databases, Budapest, 1994.

Vagy:

St. Thomas Aquinas: Summa Theologica [online], Christian Classic Ethereal Library, Wheaton, 1999. <http://ccl.org/a/aquinas/summa>

Elektronikus változatra hivatkozni csak olyan dokumentum esetében szabad, amely nyomtatásban nem jelent meg, és annak használatát a témavezető engedélyezte. Ha pdf-ben, vagy a nyomtatott változatot képileg hűen tükröző egyéb formátumban érünk el egy kiadványt, arra úgy hivatkozunk, mintha nyomtatott lenne. A Wikipédia adatai szakirodalmi utalásként nem használhatóak.

Elektronikus dokumentumra történő hivatkozásnál a rögzítés, illetve a használat pontos dátumát is adjuk meg.

St. Thomas Aquinas: Summa Theologica [online], Christian Classic Ethereal Library, Wheaton, 1999. 05. 07. [2004. 11. 25.] <http://ccl.org/a/aquinas/summa>

Hiányzó adatokat ugyanúgy szögletes zárójelben pótolhatunk, mint a nem elektronikus dokumentumoknál, illetve ugyanazokat a rövidítéseket használhatjuk (h. n., é. n., s. l., s. a.).

Az egyértelmű utalásoknál az egyszerűsített formát is alkalmazhatjuk, tehát a <http://> formula el is maradhat.

www.dukespiritualityandhealth.org
www.katolikus.hu
www.teologia.it
www.vatican.va

Honlapokon szereplő adatok, képek használata előtt feltétlenül ellenőrizzük az oldal szerzői jogi nyilatkozatát, mivel az adatok csak az ott szereplő feltételekkel használhatóak a dolgozatban (vagy egyáltalán nem engedélyezett, vagy szóbeli/írásbeli engedélyhez kötött használatuk, vagy szabadon felhasználhatóak). A dolgozatban e szerzői jogi előírások megsértése éppúgy etikai vétségnek minősül, mint az idézeteknél említett etikai szabályok megsértése (vö. 27. oldal, különösen 3. lábjegyzet).

6. BEFEJEZÉS

A befejező részben a dolgozatíró összefoglalja írásának (kutatásának) eredményeit, ritkábban hiányosságait és a témakör továbbra is megoldatlanul maradt kérdéseit.

Ügyeljünk arra, hogy ez a befejezés valóban a dolgozatra tekintsen vissza, és ne legyen attól elszakadó vagy prédikáció jellegű.

SzaD/ZD esetén itt van lehetőség arra, hogy a dolgozatíró köszönetet mondjon a dolgozat elkészítése során kapott segítségért. Köszönetnyilvánítás azonban nem kötelező.

7. FÜGGELÉK

Függelék készíteni nem kötelező.

A függelék közvetlenül a főszöveg után helyezük el.

A függelékbe kerülnek azok az ábrák, táblázatok, jegyzékek, illusztrációk, kérdőívek, amelyek kiegészítik a főszövegben mondottakat, ha nem a főszövegben elszórtan helyeztük el őket. A főszöveg a függelék ismerete nélkül is önálló egészlet alkot, az olvasó azonban a függelékben közölt szövegekből, adatokból mélyebben megértheti a dolgozatíró mondanivalóját, a kutatásban alkalmazott módszereket stb. Mindebből következik, hogy a függelékben közölt szövegek nem függetlenek a főszövegtől, így tartózkodjunk az olyan adatok feltüntetésétől, amelyek nincsenek kapcsolatban a dolgozat mondanivalójával, vagy amelyeket nem tudtunk felhasználni a dolgozat írásakor.

Ha a függelékben több kiegészítés, dokumentum található, akkor a *Függelék* szó szerepeljen főcímként, s az egyes részeket alcímekkel lássuk el. Az a megoldás is elfogadható, amely minden egyes kiegészítést sorszámozott *mellékletként* jelöl (1. melléklet, 2. melléklet stb.).

A függelék tipográfiája illeszkedjék a főszöveghez, a betűtípus azonban lehet dőlten és kisebb (10-es) méretben szedett.⁹

Jól gondoljuk meg azonban, hogy témánkhoz kellenek-e egyáltalán ilyen jellegű kiegészítő anyagok, a képanyag, az ábrák, a táblázatok segítik-e a mondani való megértését, van-e ténylegesen illusztrációs értékük. (Ha például Szűz Mária szüzességének mai értelmezési kísérleteiről írok dolgozatot, a függelékbe nem kell szentképeket tennem!)

⁹ Az illusztrációk, táblázatok stb. alkalmazásáról részletesebben lásd: GYURGYÁK JÁNOS: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*, Osiris, Budapest, 2005, 2., átd. kiadás, 90–102.

A dolgozat végére nem kell készíteni szakkifejezések jegyzékét, névmagyarázatokat, sem név- és tárgymutatót.

8. IRODALOMJEGYZÉK

A főszöveget követő járulékos részek végén külön oldalon helyezzük el az irodalomjegyzéket. Az irodalomjegyzék a dolgozatírás során ténylegesen áttekintett és felhasznált irodalom leírását tartalmazza.

A dolgozatírás során lehetőleg minél több szakkönyvet és szacikket használjunk fel, de ezek legyenek az adott téma szempontjából a legértékesebbek is. Mellőzzük az olyan szótárak, lexikonok és enciklopédiák felvételét az irodalomjegyzékbe, amelyek csak a témában való könnyebb eligazodásunkat segítették. Az irodalomjegyzékben nem szerepelhet korábbi szemináriumi vagy szakdolgozat.

A dolgozatban egyszerűsített bibliográfiai leírást alkalmazunk, vagyis nem adjuk meg az írásművek összes adatait, amelyeket például könyvtári katalógusokban megtalálunk.

Az irodalomjegyzék szerkesztésekor egyes (szimpla) sorközt használunk, 1 cm-es függő behúzással, az egyes tételek után 6 pt-s térközzel.

a) A BIBLIOGRÁFIAI TÉTEL

Mind a hivatkozásoknak, jegyzeteknek, mind pedig az irodalomjegyzéknek alapegysége a *bibliográfiai tétel*.

Könyv

A bibliográfiai tétel könyvek esetén minimálisan öt adatból áll: a szerző neve, a könyv címe, a kiadó neve, a megjelenés helye és a megjelenés éve. Ez az öt adat *soha, semmilyen körülmények között* nem maradhat el a bibliográfiából. Ehhez az öt adathoz járul még a többkötetes műveknél a kötetszám, valamint a nem első kiadású könyveknél a kiadásszám. Lehet, hogy a dolgozat szövegében egy könyvnek csak egy meghatározott részére utalunk (lapalji jegyzetben oldalszámokkal), a bibliográfiában akkor is a teljes írásmű adatait adjuk meg (vagyis külön oldalszámokat nem). A bibliográfiai leírásban – nem kötelezően – a sorozat címe is szerepelhet.

Szerző

A leírásban a szerző neve után *kettőspont* következik. A könyvek címét és alcímét *dőlten* szedjük (a cikkek és gyűjteményes kötetben megjelent tanulmányok bibliográfiai leírását részletesen lásd az 54–56. oldalon), és utána *vesszőt*

teszünk (ügyeljünk arra, hogy a bibliográfiai leíráshoz mindig a belső címodalt használjuk, tehát a címet ne a könyv borítójáról vegyük!). Ezután következnek a megjelenésre vonatkozó adatok, mégpedig fontossági sorrendben: *ki, hol, mikor?* A kiadó neve és a megjelenés helye után vesszőt teszünk, a megjelenés éve után pedig pontot, hiszen a bibliográfiai tétel is mondatnak minősül.

Egy bibliográfiai tételben lehetőleg csak egy, legfeljebb kettő kiemelést alkalmazunk. A szerző nevét KISKAPITÁLISSAL írjuk. Ügyeljünk arra, hogy a névkezdő betűket nagybetűvel írjuk.

BOROS LÁSZLÓ: *A halál misztériuma. Az ember a végső döntés helyzetében*, Vigilia, Budapest, 1998.

Lehetőleg a szerző teljes nevét közöljük, de egyetemi rangokat, tudományos fokozatokat (pl. Dr.) és egyéb névkiegészítőket ne. Ha a szerző szerzetes, megadhatjuk a rendi rövidítést (pl. Benkő Antal SJ).

Többszerzős művek esetén a nevek közé nagyköötjelet teszünk.¹⁰ Ne feledkezzünk meg a szóközökről. Három névig minden nevet kiírunk. A neveket abban a sorrendben adjuk meg, ahogy a könyv címodalán (nem a borítón!) szerepelnek.

RAHNER, KARL – VORGRIMLER, HERBERT: *Teológiai kisserőtar*, Szent István Társulat, Budapest, 1980.

A szerzők teljes nevét megadjuk.

SZABÓ FERENC, és nem: SZABÓ F., GISBERT GRESHAKE, és nem: G. GRESHAKE.

Külföldi szerzők esetén az irodalomjegyzékben mindig megcseréljük a keresztnevet és a vezetéknevet, a hivatkozásokban azonban nem. A dolgozat végső ellenőrzésénél erre különösen ügyeljünk.

Az irodalomjegyzékben tehát:

GRESHAKE, GISBERT: *Der dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1997.

A hivatkozásokban (lábjegyzetekben) viszont:

GISBERT GRESHAKE: *Der dreieine Gott. Eine trinitarische Theologie*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1997.

¹⁰ A nagyköötjel beszúrása: Alt+0150.

Külföldi szerzőknél ügyeljünk továbbá arra, hogy az illető nyelvben a névkiegészítők a vezetéknevhez tartoznak-e vagy sem. Ezek a névkiegészítők általában a következők:

francia: d', de, du, le
 holland: te, ten, van, van de, van den, van der, van't, in de, op den
 német: von, zu
 olasz: d'
 portugál: de, da, do, dos
 spanyol: de, la, las, los

Nincs általános szabály arra egyetlen nyelvben sem, hogy ezek a névkiegészítők mikor részei a vezetéknevnek. Egyedileg kell eldönteni, hogy hozzátartoznak-e vagy sem – ehhez használjuk az illető nyelv lexikonait és enciklopédiáit, illetve a könyvtári katalógusokat. Ha nem névkiegészítőről, hanem a név részéről van szó, akkor nagybetűvel írjuk, és az irodalomjegyzékbe is így kerül. Néhány példa:

Balthasar, Hans Urs von
 Certeau, Michel de
 Di Maio, Andrea
 Du Toit, Andreas B.
 González de Cardedal, Olegario
 Le Clerc, Joseph-Victor
 Lubac, Henri de
 Van den Berg, Axel

Általános szabály, hogy az irodalomjegyzékbe a neveket mindig abban a formában vesszük fel, ahogy azok a címoldalon szerepelnek. Ha egy kötetnek nem szerzője, hanem szerkesztője van, ugyanígy járunk el.

Pápai dokumentumok esetében a név áll elől, s ennek alapján illesztjük a szerzők abc-sorrendet követő listájába. Ügyeljünk arra, hogy pápai dokumentumról vagy személyes írásról, saját (nem hivatalból megfogalmazott) tanulmányról, vagy pápai kinevezés előtt megjelent munkáról van szó. A szerző nevének helyes lejegyzéséhez ilyenkor is segítséget nyújt a belső címoldal, ill. a copyrightoldalon szereplő eredeti mű bibliográfiai leírása.

BENEDEK PÁPA, XVI.: *Sacramentum caritatis* kezdetű szinódus utáni apostoli buzdítás a püspökhöz és papokhoz, a szerzetesekhez és szerzetesnőkhöz és a világi krisztushívőkhöz az Eucharisztiaéről, az Egyház életének és küldetésének forrásáról és csúcspontjáról, Szent István Társulat, Budapest, 2007.

RATZINGER, JOSEPH: *Bevezetés a keresztény hit világába. Előadások a keresztény hitvilágról, Vigilia*, Budapest, 2007.

A patrisztikus vagy középkori szerzők esetében is eltérő lehet a névhasználat. Minden esetben válasszuk a belső címoldalon szereplő formát, előre helyezve a jelző nélküli nevet.

AUGUSTIN, SAINT: *Confessions*, Livres 1–2., Les Belles Lettres, Paris, 1933.

ÁGOSTON, SZENT: *Isten városáról*, 1. kötet, Kairosz, Budapest, 2005.

TAMÁS, AQUINÓI SZENT: *Catena aurea*, 1. kötet, *Kommentár Máté evangéliumához*, JATEPress, Szeged, 2000.

THOMAE, DE AQUINO S.: *Summa contra gentiles*, Marietti, Torino – Roma, 1934.

Ha háromnál több szerzője, szerkesztője van a könyvnek, akkor csak az első szerző nevét közöljük, majd utána az *et al.* (et alii és mások) rövidítést. Mivel a latin *et alii* majdnem minden európai nyelvben használatos kifejezés, általánosan ezt a formát használjuk, és ne ennek az idegen nyelvi formáit (*and others, und andere, et autres*).

GUARDINI, ROMANO et al.: *A szeretetről*, Vigilia, Budapest, 1987.

Ha a kötetnek se a szerzője, se a szerkesztője nincs feltüntetve a kiadványon, illetve ha egy kiadvány esetében nem is beszélhetünk szerzőről, akkor a bibliográfiai leírást a címmel kezdjük (a besorolásnál a cím névelő nélküli első szavát vesszük figyelembe).

Az egyházi törvénykönyv, Szent István Társulat, Budapest, 2001, 4. kiadás.

Cím

A könyv *főcímét* és *alcímét* (ha a könyvnek van alcíme, az soha ne maradjon ki az irodalomjegyzékből!), valamint a többkötetes könyvek kötetcímét mindig emeljük ki. A főcím és az alcím közé mindig pontot tegyünk.

GÁSPÁR CSABA LÁSZLÓ: *Isten és a „semmi”. Filozófiai-teológiai tanulmányok*, Harmat, Budapest, 2000.

A címet a címoldal alapján írjuk le, ha a címben nyilvánvaló hibát fedeztünk fel, akkor latin [sic!] (így!) szóval figyelmeztetjük az olvasót. Idézőjelet, gondolatjelet, kettőspontot csak akkor használjunk, ha a cím (vagy a cím egy része) is idézőjelben van, illetve ha a gondolatjel és a kettőspont a cím része. Ha a cím végén kérdőjel vagy felkiáltójel szerepel, akkor a mondatvégi írásjelet is feltüntetjük a címet követő vessző előtt. A magyar címekben csak a cím első betűje, illetve a címben

szereplő tulajdonnevek kezdőbetűje nagybetű. Idegen nyelvű címek esetében kövessük az illető nyelv szabályait (az angolszász címekben régebben minden fontosabb szót nagybetűvel kezdtek, ma már ez nem szigorú szabály; a német címekben a főneveket nagybetűvel írjuk; stb.).

SOULEN, RICHARD N.: *Handbook of Biblical Criticism*, John Knox Press, Atlanta, 1981.

RICHTER, GEORG: *Deutsches Wörterbuch zum Neuen Testament. Nach dem griechischen Urtext*, Friedrich Pustet, Regensburg, 1962.

Magyarra fordított műveknél az eredeti mű címét nem közöljük.

Kiadás adatai

A *kiadó nevét* is a címoldalnak, a copyrightoldalnak vagy a kolofonoldalnak kell tartalmaznia. Ha a kötetet két-három kiadó adta ki, akkor ezek nevét is felvesszük az irodalomjegyzékbe. A kiadók neve közé nagykötőjel kerül. Ne feledkezzünk el a nagykötőjel előtti és utáni szóközről.

Agapé – Harmat, Szeged – Budapest, 1998.

A kiadó nevét az irodalomjegyzékben általában rövid formában (névelő nélkül, a Kiadó szó nélkül) adjuk meg. Vannak azonban olyan kiadók, ahol a jelzős szerkezet miatt furcsán hangzana a kiadó, könyvkiadó nélküli forma (pl. Akadémiai). Ezekben az esetekben lehetőleg a teljes formát írjuk ki, bár a rövidítés itt is elképzelhető. A helyes forma kiválasztásában megkönnyítik a dolgunkat maguk a kiadók, hiszen gyakran a címoldalon a rövid – és általuk kedvelt – formát (Akadémiai Kiadó, Atlantisz, Corvina, Európa, Helikon, Jelenkor stb.) adják meg, míg a kolofon fölött közlik a hivatalos formát.

Agapé, Ferences Nyomda és Könyvkiadó Kft. – Agapé

Európa Könyvkiadó – Európa

Harmat Kiadói Alapítvány – Harmat

Vigilia Kiadó – Vigilia

A *Szent István Társulat* általában kiírja a teljes nevét (Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója), ezt azonban nem használjuk. Rövidítése (SZIT) is kerülendő.

Ugyanúgy a külföldi kiadóknál is rövid formát használunk.

Cambridge University Press – Cambridge UP

The Macmillan Press and Ltd – Macmillan

Oxford University Press – Oxford UP

Rizzoli Editore – Rizzoli

Előfordul, hogy nem kimondottan *kiadó* kiadványáról van szó, akkor természetesen kiírjuk a szükséges nevet (pl. Ordass Lajos Baráti Kör, Faludi Ferenc Akadémia). Lehetőleg kerüljük tehát a felesleges Rt., Kft., Company, Ltd, Kiadó kifejezéseket.

A *megjelenés helyét* a címloldal (vagy a copyrightoldal) tartalmazza. Abban az esetben, ha itt nem találjuk, akkor – talán – a kolofonoldal tartalmazza. A megjelenés helyét a kiadó, és nem a nyomda határozza meg (tehát ha a kiadó székhelye Szegeden van, de a könyvet Budapesten nyomták, akkor a megjelenés helye Szeged). Ha közös kiadásról van szó, és a két kiadó központja más-más városban van, akkor mindkét városnevet fel kell tüntetni. A városnevek közé nagy-kötőjelet teszünk, szóközzel.

Budapest – Debrecen

Külföldi kiadóknál gyakori, hogy a kiadó a címlapon feltünteti az összes telephelyét (pl. az Oxford University Press esetében: Oxford, New York, Toronto, Delhi stb.). Ezt a felsorolást nyugodtan elhagyhatjuk az irodalomjegyzékből, ebben az esetben elégséges az első hely jelölése (ha az azonos a kiadó központjával).

Oxford University Press, Oxford, 1987.

A megjelenés helyét nem rövidítjük (tehát nem Bp., hanem Budapest).

A *megjelenés évét* általában a címloldal, a copyrightoldal vagy a kolofonoldal tartalmazza. A megjelenés évét mindig a kiadó és a hely neve után tüntetjük fel.

A kiadók gyakran megfélekedeznek lényeges adatok közléséről. Ekkor az irodalomjegyzékben rövidítésekkel jelezzük, hogy az illető adat a könyvből hiányzik. A bibliográfiában ezeket a hiánypótló rövidítéseket magyarul közöljük, ha azonban idegen nyelvű címléírásba is szükségesek, akkor latinul adjuk meg őket, mert így elkerülhetjük, hogy magyar szavak keveredjenek az idegen nyelvű szövegbe. A leggyakrabban használt rövidítések:

h. n. (hely nélkül) – s. l. (sine loco)

k. n. (kiadó nélkül) – s. n. (sine nomine)

é. n. (év nélkül) – s. a. (sine anno)

Ügyeljünk arra, hogy a rövidítéseket szóközzel írjuk (tehát helytelen a h.n., k.n. stb.).

SZÖKE ÁGNES: *Antik eredetű szakszókincs. Latin és görög eredetű szavak tankönyveinkben*, Athenaeum, h. n., 1999.

Ha a kiadványon hiányoznak adatok (pl. hiányzó évszám), de katalógusból vagy egyéb forrásból ismerjük őket, megadhatjuk (de szögletes zárójelben). Ugyancsak szögletes zárójelbe kerül a címadat pontatlanságára utaló *sic!* (így!) szócska is.

[1998]

Mívéggett [sic!] vagyunk a világon

A kötettség

Ha többkötetes műről van szó, akkor a *kötettség*ot is közöljük, mégpedig közvetlenül a cím után. A kötetek sorszámát – függetlenül attól, hogy az illető kiadó ezt hogyan írta – lehetőleg mindig arab számmal adjuk meg.

VIDRÁNYI KATALIN (szerk.): *Az isteni és az emberi természetről. Görög egyházatyák*, 1–2. kötet, Atlantisz, Budapest, 1994.

ÓRIGENÉSZ: *A princípiumokról*, 1–2. kötet, Paulus Hungarus – Kairosz, Budapest, 2003.

Vagy:

VIDRÁNYI KATALIN (szerk.): *Az isteni és az emberi természetről. Görög egyházatyák*, 1–2., Atlantisz, Budapest, 1994.

ÓRIGENÉSZ: *A princípiumokról*, 1–2., Paulus Hungarus – Kairosz, Budapest, 2003.

Ha a többkötetes mű egyes kötetének önálló kötetcíme van, akkor a kötettség után következnek a kötetcímek, s ezeket is kurziváljuk.

BALTHASAR, HANS URS VON: *A dicsőség felfénylése. Teológiai esztétika*, 2. kötet, *Teológiai stílusok*, 2. rész, *Laikusok*, Sík Sándor, Budapest, 2005.

Az idegen nyelvű köteteknél lehetőleg ne magyarul, hanem az illető nyelven – és az illető nyelv szabályai szerint – adjuk meg a kötet elnevezést.

2 vols. vagy vols. 1–2.

3 Bde. vagy Bde. 1–3.

2 t. vagy t. 1–2.

A sorozat

Ha a sorozatcímet szeretnénk feltüntetni – ez ugyanis nem kötelező –, akkor az a könyv címe után következik. Ha a könyv többkötetes, akkor a kötettség után. Fontos szabály, hogy tipográfiailag mindenképpen különítsük el a könyv címétől. Azt javasoljuk, hogy a könyvcímet kurziváljuk, a sorozatcímet pedig ne. (Ha a könyvcímet nem kurziváljuk, a sorozatcímet inkább a címléírás utol-

só adataként adjuk meg.) A sorozatcímet nem tesszük zárójelbe. A többtagú sorozatcímekben minden szókezdő betű nagybetű (pl. Ókeresztény Írók, XX. Századi Keresztény Gondolkodók, Teológiai Kiskönyvtár), olykor a teljes cím (pl. AMATECA). A sorozatfőcím és a sorozatalcím közé nagyköötőjelet teszünk (pl. Catena – Fordítások).

Ha a sorozat egyes köteteinek sorszáma is van, akkor azt – függetlenül attól, hogy a kiadó hogyan írta – arab számokkal írjuk, és a sorozatcím után közöljük. A sorozatcím után nem teszünk vesszőt, a szám után pontot teszünk.

CULLMANN, OSCAR: *Krisztus és az idő. Az őskeresztény idő- és történelemszemlélet*, Hermeneutikai Füzetek 22., Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 2000. (ford. Huszti Kálmán)

ZIEGENAUS, ANTON: *Mária az üdvtörténetben. Mariológia*, Szent István Kézikönyvek 8., Szent István Társulat, Budapest, 2004. (ford. Vida Tivadar – Mezei Balázs)

ÁGOSTON, SZENT: *A keresztény tanításról*, Catena – Fordítások 1., Paulus Hungarus – Kairosz, Budapest – Szentendre, 2001. (ford. Böröczki Tamás)

A kiadás száma

A kiadás számát nem kötelező megadnunk. Amennyiben jelöljük, a *kiadás számának* jelzésére arab számokat, míg a kiadás minőségének jelzésére rövidítéseket használunk. Ügyeljünk arra, hogy a helyesírási szabályokat betartva rövidítsünk, tehát ahol vessző van, onnan a rövidítésből sem hiányozhat (pl. *második, javított és bővített kiadás – 2., jav. és bőv. kiadás*). A kiadás szót lehetőleg ne rövidítsük. A kiadás számát felső indexben is megadhatjuk. Az utánnyomásokat felesleges az irodalomjegyzékben és a hivatkozásokban megemlíteni. Idegen nyelvű köteteknél lehetőleg az illető nyelven adjuk meg ezeket az adatokat.

2nd ed.
3rd rev. ed.
2. Aufl.

A kiadás számát közvetlenül a megjelenés évszáma után közöljük.

ERDŐ PÉTER: *Egyházjog*, Szent István Társulat, Budapest, 2003, 3., átdolg., bőv. kiadás.

Vagy:

VANYÓ LÁSZLÓ: *Az ókeresztény egyház irodalma*, 1., *Az első három század*, Jel, Budapest, 2000⁴.

A fordító feltüntetése

Megadhatjuk a fordító nevét is (ford. rövidítéssel), ezt azonban mindig a teljes leírás végére tegyük, zárójelben.

WALTER, KASPER: *Jézus a Krisztus*, Vigilia, Budapest, 1996. (ford. Németh Attila)

Gyűjteményes kötetek tanulmányainak bibliográfiai leírása

A gyűjteményes kötetek egy tanulmányának bibliográfiai leírásakor először közöljük a tanulmány szerzőjének a nevét és a tanulmány címét (ezt nem kurziváljuk, mivel egy tételben két kurziválás rendkívül zavaró). Vessző után ezt a latin *in* szócska követi (mivel nem mondatkezdő szó, ezért kisbetűvel kezdődik, és utána nem teszünk pontot vagy kettőspontot). Ezután megadjuk a bibliográfiai tételt, a már ismertetett módon. A szerkesztő neve után odaírjuk a szerkesztő, szerkesztette szavak rövidített formáját (zárójelben). Akkor is ezt a rövid formulát használjuk, ha a könyvben főszerkesztő, felelős szerkesztő stb. áll.

Ügyeljünk arra, hogy az oldalszámok közé *nagykötőjel* és nem *kiskötőjel* kerül. Az oldalszám után nem teszünk semmilyen rövidítést (pl. p. vagy o.)

TARNAY BRUNÓ: Hagyományos és modern antropológia, in Fila Béla – Erdő Péter (szerk.): *Teológus az Egyházban. Emlékkönyv Gál Ferenc 80. születésnapja alkalmából*, Studia Theologica Budapestinensia 12., Márton Áron, Budapest, 1995, 367–385.

Ha az idézni kívánt tanulmány szerzője azonos a kötet szerzőjével vagy szerkesztőjével, akkor az ugyanő szó rövidített formáját (*uő*) használjuk.

XERAVITS GÉZA: Vallásköziség a késő-ószövetségi irodalomban, in uő: *Átalakuló hagyományok. Tanulmányok a qumráni Közösség, a korai zsidóság és a születő kereszténység irodalmáról*, Coram Deo, L'Harmattan, Budapest, 2003, 13–26.

Azokat a könyveket is gyűjteményes kötetekként írjuk le, amelyekben az egyes részeket vagy – lexikon, enciklopédia, szótár esetében – szócikkeket különböző szerzők írták, s ez a kötetből meg is állapítható.

BREUNING, WILHELM: Isten megismerhetősége, in Wolfgang Beinert (szerk.): *A katolikus dogmatika lexikona*, Vigilia, Budapest, 2004, 277–279.

NOCKE, FRANZ-JOSEF: Általános szentségtan, in Theodor Schneider (szerk.): *A dogmatika kézikönyve*, 2. kötet, Vigilia, Budapest, 1997, 195–233. (ford. Varga B. József)

HAURET, CHARLES: Áldozat, in Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1986, 37–44.

Ha idegen nyelven megjelent szerkesztett munkákról van szó, akkor az illető nyelv „szerkesztő, szerkesztette, szerkesztették” szavait rövidítjük (ed., eds., Hrsg. Hg. stb.). Idegen nyelvű bibliográfiai tételbe lehetőleg ne tegyünk magyar nyelvű betéteket.

BURKE, RAYMOND L.: Vatican Council II and Matrimonial Law. The Perspective of Canon 1095, in René Latourelle (ed.): *Vatican II. Assessment and Perspectives. Twenty-five Years After (1962–1987)*, Vol. 2, Paulist Press, New York, 1989, 217–230.

METZGER, BRUCE M. – COOGAN, MICHAEL D. (eds.): *The Oxford Companion to the Bible*, Oxford UP, New York – Oxford, 1993.

KÖHLER, OSKAR: Missionsbefehl und Missionsgeschichte. Ein Versuch, in Johannes Baptist Metz et al. (Hrsg.): *Gott in Welt. Festgabe für Karl Rahner*, Bd. 2, Herder, Freiburg im Breisgau – Basel – Wien, 1964, 346–371.

MÜLLER, KLAUS (Hg.): *Fundamentaltheologie. Fluchtlinien und gegenwärtige Herausforderungen*, Friedrich Pustet, Regensburg, 1998.

Folyóiratok tanulmányainak bibliográfiai leírása

A dolgozatban csak (havonta, negyedévente, félévente, évente megjelenő) folyóiratokból vett írásokat használjunk, hetilapok és napilapok ugyanis nem közölnék tudományos jellegű és értékű szövegeket. Itt se feledkezzünk meg az egyszerűség elvéről, valamint arról, hogy egy bibliográfia célja az egyértelmű azonosíthatóság és visszakereshetőség.

A szerző neve és a tanulmány címe után a folyóirat neve¹¹ – kurziválva – következik (eléje ne írjunk *in* szócskát), majd az egyértelmű azonosíthatósághoz minimálisan szükséges adatok:

- évfolyamszám (akkor is arab számokkal, ha a folyóirat római számmal írja),
- évszám és folyóiratszám (együtt kerek zárójelben, köztük perjel),
- oldalszám (kezdő és záró szám, köztük nagyköötjel).

BERGANT, DIANNE: A természet szerepe a természeti katasztrófákban, *Tanítvány* 7 (2001/3–4) 102–117. (ford. Somogyvári Fanni)

CZIGLÁNYI ZSOLT: Történeti feliratok a Zsoltárok könyvében, *Teológia* 33 (1999/1–2) 6–13.

PATSCH FERENC: Hermeneutika és vallások. A jövő kihívásai a teológia számára, *Mérleg* 41 (2005/4) 416–438.

¹¹ A folyóirat nevébe nem vesszük be az esetleges alcímet (pl. nem írjuk: Embertárs. Ökumenikus lelkgigondozói és mentálhigiénés folyóirat). Ügyeljünk arra, hogy a Vigília folyóirat nevében minden i rövid (vagyis helytelen a Vigília forma).

Ha idegen nyelvű folyóirat nevét rövidítve közöljük, a rövidítést is kurziválni kell.

MARCUS, JOEL: Passover and Last Supper Revisited, *New Testament Studies* 59 (2013/3) 303–324.

MARCUS, JOEL: Passover and Last Supper Revisited, *NTS* 59 (2013/3) 303–324.

A folyóiratokban legtöbbször egy évfolyamot 1-től kezdve folyamatosan oldalszámoznak. Sajnos vannak azonban olyanok (pl. a magyar *Communio*), amelyeknél minden folyóiratszám oldalszámozása előlről kezdődik. Ezért nagyon fontos, hogy egységesen, minden folyóirat esetében megadjuk az éven belüli folyóiratszámot is (pl. 2005/4).

Vannak folyóiratok (pl. *Távlatok*), amelyek az évfolyam számát nem adják meg, hanem az egyes folyóiratszámokat sorozatosan számozzák. Ebben az esetben az évfolyam száma helyett a *kiadványszámot* adjuk meg, ekkor viszont jelezzük, hogy nem évfolyamszámról van szó.

TOMKA MIKLÓS: Zsinati megújulás Magyarországon, *Távlatok* 58. szám (2002/4) 503–512.

b) A BIBLIOGRÁFIAI TÉTELEK SORRENDJE

Az irodalomjegyzékben a bibliográfiai tételeket a szerzők nevének ábécérendjében közöljük. A külföldi szerzők személynevének és vezetéknévének helyét meg kell cserélnünk, közéjük pedig vessző kerül. Ügyeljünk arra, hogy a szerző nélküli könyveket – névelő nélküli – címük szerint soroljuk be.

KASPER, WALTER: *Jézus Krisztus Istene*, Osiris, Budapest, 2003.

A Katolikus Egyház katekizmusa, Szent István Társulat, Budapest, 2002.

KOCSIS IMRE: *Lukács evangéliuma*, Szent István Társulat, Budapest, 1995.

A bibliográfiai tételekből egyetlen jegyzéket állítsunk össze, vagyis ne rendezzük külön csoportba a könyveket, folyóiratcikkeket, lexikonokat, szótárakat stb.

Ha hasznosnak tűnik, külön csoportosítjuk az elsődleges és másodlagos irodalmat.

9. REZÜMÉ

A *rezümé* szó magyar jelentése: rövid összefoglalás, áttekintés, tartalmi kivonat. SzaD/ZD esetében a dolgozat utolsó oldala tartalmazza a dolgozat tömör összefoglalását, magyar nyelven, kb. 8-10 sorban, de ne haladja meg a fél oldalt.

Röviden be kell mutatnia a dolgozat témáját, esetleg utalhat a szakirodalomhoz való kapcsolódására, ismertetnie kell a kutatás módszerét, a jelentősebb tárgyait témákat, a kutatás eredményeit és alapvető következtetéseit.

Nem szerencsés, ha a táblázatokra, ábrákra és egyéb mellékletekre utal, mert a rezümének önállóan, a dolgozat nélkül kell képet adnia a teljes munkáról.

A rezümé alatt – *Kulcsfogalmak* címmel – fel kell sorolni a dolgozat kulcsfogalmait is (legalább 3, legfeljebb 10 fogalmat).

A dolgozatot csak akkor szabad beadni, ha előtte a vezetőtanár látta és jóváhagyta a rezümét és a kulcsfogalmak listáját.

A rezümét a dolgozat legvégére, az irodalomjegyzék (és az esetleges függelék, mellékletek) után kell elhelyezni.

V. KÜLÖNLEGES FORMAI KÖVETELMÉNYEK

1. ÉLŐFEJ

Az élőfej a dolgozat felső szegélyén szalagszerűen elhelyezkedő szövegsor, amelyet gyakran egy finom lénia (vékony vonal) egészít ki. Az élőfej használata nem kötelező, de ajánlatos, mert – esztétikai funkcióján túl – segíti az olvasót abban, hogy folyamatosan tudatosíthassa, melyik fejezetnél, témánál tart. Minden (nagyobb) fejezetnek (a bevezetésnek és a befejezésnek is) lehet külön élőfeje. Az itt szereplő címeknek nem kell feltétlenül megegyezniük a tartalomjegyzékben adottakkal, bizonyos esetben rövidített címek is szerepelhetnek.

Az élőfej tehát az aktuális fejezet címét foglalja magában, amelyet **KISKAPITÁLISSAL** is írhatunk. 10-es betűméretet használjunk. Célszerű középre helyezni, de helyezhetjük balra vagy jobbra is.

Ha a dolgozat 2–3 nagyobb részből áll (I. rész, II. rész, III. rész), s azon belül vannak fejezetek, akkor nem a fejezetcímeket, hanem a részek címeit érdemes az élőfejbe tenni.

Nem teszünk élőfejet a címoldal, a tartalomjegyzék, valamint a fejezetek első oldalai fölé. Ugyanezt az elvet követjük a dolgozat végén szereplő esetleges járulékos részeknél (pl. ábrák).

2. FATTYÚSOR – ÁRVASOR

Lehetőleg kerüljük el a *fattyúsorokat*, azaz új oldal ne kezdődjék kimenetsorral (egy bekezdés utolsó sorával), és a szövegoldal lehetőleg ne végződjék új bekezdés első sorával (*árvasor*).

A szövegszerkesztőket ma már be lehet állítani, hogy automatikusan kiküszöböljék a fattyú- és árvasorokat.¹²

3. ELVÁLASZTÁS

Szükséges a szavak elválasztása annak elkerülésére, hogy a szavak között túl nagy távolság legyen.

Használhatjuk a szövegszerkesztő automatikus elválasztási funkcióját.¹³

¹² Bekezdés > Szövegbeosztás > Fattyú- és árvasorok

¹³ Lap elrendezése > Oldalbeállítás > Elválasztás > Automatikus elválasztás

A szövegszerkesztő azonban csak akkor végzi el automatikusan az elválasztást, ha a szöveget magyar nyelvűként adtuk meg.¹⁴

A szövegszerkesztő csak azokat a szavakat képes elválasztani, amelyek a helyesírás-ellenőrző adatbázisában szerepelnek. Ezért ajánlatos, hogy a végső szerkesztéskor magunk válasszuk el a számítógép által nem ismert (s ezért általában pirossal aláhúzott) szavakat, amelyek esetünkben a legtöbbször egyházi, teológiai szakkifejezések.

Ha mi végezzük az elválasztást, akkor feltételes elválasztójelet használjunk,¹⁵ mert ily módon az elválasztójelet csak akkor jelenik meg, ha elválasztási helyzetbe kerül, egyébként pedig nem.

Ügyelni kell arra is, hogy más nyelvekben az elválasztási szabályok általában nem ugyanazok, mint a magyarban.¹⁶

Túlzásba se vigyük az elválasztást. Egybetűs szótaghatárnál ne válasszuk el a szót. Legfeljebb három egymást követő sorban használjuk a kézi elválasztást. Általában a személyneveket nem választjuk el.

Kerüljük a félreértésekre okot adható elválasztásokat (köp-cös, szar-vashiba, kivá-ló), és egybetűs szótagot se hagyjunk a sorvégén (i-gen).

4. NEM TÖRHETŐ SZÓKÖZ

Mivel a szövegszerkesztő program a bal- és jobboldali margóhoz zárja a sorokat, előfordulhat, hogy különböző nagyságú szóközök jelennek meg olyan helyeken, ahol viszont azonos nagyságúaknak kellene lenniük, vagy szorosan összetartozó adatok (pl. rövidítés és szám) külön sorba kerülnek. Ezt elkerülendő érdemes nem törhető szóközt használni.¹⁷

Nem törhető szóközt használunk:

- a mértékegység és annak értéke elválasztására, pl. 1 cm;
- a számjegyek három csoportra osztásakor, pl. 2 000 000;¹⁸
- hogy egyenlő nagyságú szóköz legyen azon bekezdések elején, amelyek gondolatjellel vagy valamilyen más jellel kezdődnek;

¹⁴ Korrektúra > Nyelvi ellenőrzés > Nyelv megadása

¹⁵ A feltételes elválasztójelet beszúrása: Ctrl + kötőjel

¹⁶ Lásd pl. ÉRDI JÚLIA – GARAI PÉTER (szerk.): *Tipográfia és helyesírás 30 nyelvhez*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007; <http://www.merriam-webster.com>; <http://www.duden.de>; <http://dizionario.corriere.it>

¹⁷ A nem törhető szóköz beszúrása: Ctrl + Shift + szóköz.

¹⁸ Ügyeljünk arra, hogy soha ne használjunk nagy O betűt a 0 (nulla) helyett.

- a lapalji jegyzetben a jegyzethivatkozás után (ha nem alkalmazunk behúzást);
- rövidítések és az azt követő szám között (pl. GS 4, DH 150) annak elkerülésére, hogy a rövidítés a hozzá tartozó szám nélkül egyedül álljon a sor végén.

Lehetőleg tegyünk nem törhető szóközt a szentírási hivatkozásoknál a könyv rövidítése után, hogy a hozzátartozó számokkal együtt maradjon.

5. ZÁRÓJELEK

A zárójelek hierarchiája a következő: (kerek), [szögletes], {kapcsos}. Vagyis ha zárójelbe teszünk egy szövegrészt, először kerek zárójelet használunk, ha azon belül is zárójelet akarunk alkalmazni, akkor szögleteset, azon belül pedig kapcsosat.

(Érdemes figyelni arra, hogy Vögtle [legalábbis ebben a munkájában {ahogyan azt Schnackenburg észrevette}] teljesen más módszerekkel dolgozott, mint a tíz évvel ezelőtti, hasonló témájú könyvében.)

Kettőnél több zárójelet lehetőleg ne használjunk, mert ezt az olvasó – egy mondaton belül – nehezen tudja követni. Ügyeljünk arra, hogy a mondatzáró írásjel mindig a megfelelő helyre kerüljön: ha a zárójelen belül teljes mondat szerepel, akkor a zárójelen belülre, ha csak mondatrész, akkor a zárójelen kívülre.

A zárójelek és a zárójelbe tett szó vagy szöveg közé nem teszünk szóközt.

(Ez például így helyes.)

(Ez viszont ~~helytelen.~~)

VI. IDEGEN SZAVAK ÉS NEVEK ÁTÍRÁSA

A dolgozatban a nem latin betűs írású nyelvekből származó közszavakat és tulajdonneveket át kell írni. Az átírás szabályait részletesen ismerteti Laczkó Krisztina és Mártonfi Attila szerzőpáros *Helyesírás* című könyve.¹⁹

Jegyezzük meg, hogy a latin szavakat és neveket nem szabad átírni.

lacrimosa és nem lakrimóza, Irenaeus és nem Iréneusz, Magnificat és nem Magnifikát

Ügyeljünk azonban arra, hogy a magyar nyelvben számos olyan latin szó hoszodott meg, amelyeket magyaros változatban használunk.

egzisztencia és nem existentia, szubsztancia és nem substantia, teológia és nem theologia

Természetesen ugyanez érvényes a más nyelvekből (közvetlenül vagy közvetve) átvett és már meghonosodott szavakra.

ámen, cölibátus, diakónus, doketizmus, eucharisztia, kérügma

A héber *alefbét* magyar szövegben használt átírására általánosan elfogadott rendszer mindmáig nem létezik. Ha valaki egy könnyen hozzáférhető és jól alkalmazható szabályrendszert akar használni, megtalálja a fentebb említett *Helyesírás* című könyvben.²⁰ Használható azonban az az átírási rendszer is, amelyet a Magyar Hebraisztikai Társaság 2003-ban elfogadott és minden tudományos igényű magyar publikáció szerzője számára javasolt.²¹ Javaslatukból a transliterációs elvű átírási rendszert ismertetjük (a 6. mellékletben), mert ennek a rendszernek a fő elvei a visszairhatóság és magától értetődőség, ami a tudományos írásműveknél javasolt.

Mivel főiskolánkon nagyon kevesen tanulnak hébert, itt csak az ógörög szavak és nevek átírását ismertetjük.

¹⁹ Osiris, Budapest, 2004, 246–277.

²⁰ LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFI ATTILA: *Helyesírás*, i. m., 261–267.

²¹ Lásd XERAVITS GÉZA: Közlemény: A Magyar Hebraisztikai Társaság ajánlásai a héber alefbét átírására, *Studia Biblica Athanasiana* 6 (2003) 129–131.

1. ÓGÖRÖG SZAVAK ÉS NEVEK ÁTÍRÁSA²²

Az ógörög szavakban és tulajdonnevekben a görög betűket ógörög hangértéküknek megfelelő magyar betűkkel, vagyis fonetikusán írjuk át akkor, ha az antik görög kultúra köréből vett teológiai, filozófiai, történelmi, irodalmi stb. tárgyról írunk. Így például Ἀντιόχεια = *Antiokheia*; ἀρχή = *arkhé*; βασιλεία = *baszileia*; δόξα = *doxa*; ἐκκλησία = *ekklészia*; θεός = *theosz*; σωτήρ = *szotér*; φιλοσοφία = *philoszophia*; Χαλκηδών = *Khalkédón*; Χριστός = *Khrisztosz*; Ὀριγένης = *Órigenész*; stb. – Az ógörög szavaknak és tulajdonneveknek tehát sem a latinósított formáját (pl. Didache, Telemachus), sem a nyugati nyelvekben szokásos csonkított formáját (pl. Homér) nem használjuk.

A görög nyelv 24 betűjének átírása a következőképpen történik: α = a, β = b, γ = g, δ = d, ε = e, ζ = z, η = é, θ = th, ι = i, κ = k, λ = l, μ = m, ν = n, ξ = x, ο = o, π = p, ρ = r, σ és ς = sz, τ = t, υ = ü, φ = ph, χ = kh, ψ = psz, ω = ó.

Különösen figyeljünk tehát arra, hogy a χ-t *kh*-val írjuk át (nem pedig *ch*-val), a σ-t és ς-t *sz*-szel (nem *s*-sel), a θ-t *th*-val, a ξ-t *x*-szel (nem *ksz*-szel), a φ-t *ph*-val (nem *f*-fel). Az ógörögben ugyanis a χ hehezetes *k*, a θ hehezetes *t*, a φ pedig hehezetes *p* volt; bár e legutóbbi görög betűt ma *f*-nek ejtjük (mint az újjörögben), hagyományosan azonban *ph*-val írjuk át. A magánhangzók közül az η-nak ékezetes *é* (nem *e*), az υ-nak *ü* (nem *y*) az ω-nak ékezetes *ó* (és nem rövid *o*) felel meg. Vigyázzunk, mert az ékezetes *epsilon* (έ) és az ékezetes *omikron* (ό) átírása nem *é* és *ó*, hanem *e* és *o*, minthogy a görög ékezetek hangsúlyt, nem pedig hosszúságot jelölnek.

A kialakult gyakorlat szerint jegyezzük meg: a ζ betűt *z*-vel (nem *dz*-vel), a ψ-t *psz*-szel írjuk át. A γγ és a γκ betűkapcsolatot kiejtés szerint, *ng*-val, illetve *nk*-val írjuk magyarul. A kemény hehezet (spiritus asper) jelét (´) *h*-val írjuk, a lágy hehezet (spiritus lenis) jelét (˘) nem írjuk át. A hehezetes ρ (ρ, Ϙ) átírása magyarul: *rh*, *Rh*. – Az ι betűnek átírásunkban *i* felel meg (nem pedig *j*). A melléírt ι-t (iota adscriptumot: Αι, Ηι, Ωι) nem ejtjük ki, azért az átírásban sincs nyoma; ugyanígy figyelmen kívül hagyjuk az aláírt ι-t (iota subscriptumot: ῥ, ῖ, ῖ). – A kettős magánhangzók átírása: αι: *ai*, ει: *ei*, οι: *oi*, υι: *üi*, αυ: *au*, ευ: *eu*, ου: *u*. Fontos szabály, hogy az α, ι, υ átírt formájában (*a*, *i*, *ü*) nem teszünk különbsé-

²² A Magyar Tudományos Akadémia helyesírási szabályzatának 220. pontja jelzi, hogy az egyes nem latin betűs nyelvekre vonatkozó magyar átírás szabályait különféle akadémiai kiadványok tartalmazzák. Esetünkben ezek közé tartozik a *Nyelvművelő kézikönyv* is (1–2. kötet, szerk. GRÉTSY LÁSZLÓ – KOVALOVSKY MIKLÓS, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1983). Ennek alapján ismertetjük az ógörög nyelv magyar átírására vonatkozó szabályokat (vö. 1. kötet, 721–723).

get hosszú és rövid hang között, vagyis nem látjuk el ékezettel ezeket a betűket, úgyszintén az *u*-t sem, bár ez az ógörögben mindig hosszán hangzott. (Az ismertetett, immáron szabályozott gyakorlat a klasszikus kiejtést veszi alapul, vagyis azt az ejtémódot, amelyet Attikában a Kr. e. 5. században használtak. Mindamellet ne gondoljuk, hogy átírásunk pontosan tükrözi az eredeti kiejtést; már azért sem lehet teljesen hű, mert a klasszikus korban is voltak eltérések a görög kiejtésben.)

További magyarázat helyett példákat sorolunk fel: ζωή = *zóé* (élet, létezés); ψυχή = *pszükhé* (lélek); ἄγγελος *angelosz* (küldött, angyal); ἀνάγκη *ananké* (kényszer, sors, végzet); ὑποκριτής *hüpokritész* (színész, képmutató); πάντα ρεῖ *panta rhei* („minden folyik, minden mozgásban van”: Hérakleitosz); ῥήτωρ *rhétór* (szónok); Ἄδης *Hadész* (a láthatatlan világ, alvilág); νοῦς = *nusz* (ész, értelem).

Mint más idegen szavakat, a görögöket is általában a magyar szótagolás és szokás szerint választjuk el. Mindamellet jegyezzük meg a következőket: A hehezetes betű (a *kh*, *ph*, *rh*, *th* betűkapcsolat) mindig együtt marad, pl. *Aisz-khülosz*, *ar-khé* (kezdet), *Bak-khosz*; *am-phi*, *Xe-no-phón*; *Pür-rhosz*, *aga-thosz* (jó), *Dé-mosz-the-nész*. – Együtt maradnak a kettős magánhangzók is (*ai*, *ei*, *oi*, *üi*, *au*, *eu*), pl. *Hai-món*; *Hé-rak-lei-tosz*, *Pé-ne-lo-peia*, *Po-szei-dón*; *Phoi-bosz*; *hüi-dusz* (unoka); *Tau-rosz*; *Eleu-szosz*, *heu-ré-ka!* (megtaláltam!). Magánhangzó-csoportot lehetőleg ne válasszunk el: *Al-kaiosz*, *Nio-bé* stb.

VII. A DOLGOZAT ÁTNÉZÉSE

A dolgozat értékelésekor az oktatók nemcsak a tartalmat, hanem a formát is értékelik. Sokat elárul a dolgozatkészítőről, hogy milyen munkát ad ki a kezéből! Mielőtt a dolgozatot leadnánk, mindenképpen ellenőrizzük mind tartalmilag, mind tipográfiai és helyesírási szempontból. Ezt lehetőleg ne csak mi magunk végezzük, hanem kérjünk meg rá más is, főleg olyasvalakit, aki ezen a téren jobb nálunk. Ehhez mindenképpen a nyomtatott változatot használjuk.

1. ÁLTALÁNOS SZEMPONTOK

A 8. mellékletben megtalálhatók a szak- és záródolgozat elfogadhatóságának és értékelésének a szempontjai. Érdeemes tüzetesebben átnézni a dolgozatot az alábbi formai szempontok alapján:

- Hiányzik-e olyan rész, amelynek meg kellene lennie (pl. tartalom- és irodalomjegyzék, rezümé)?
- Áttekinthető-e a tartalomjegyzék?
- Jól van-e tagolva a mondanivaló, logikus-e a felépítése?
- A szövegtagolás megfelelő-e (címek, alcímek, bekezdések, kiemelések)?
- A kiemelési rendszer egységes-e az egész szövegben?
- A címrendszer következetes-e?
- Helyesek-e a szövegek közötti és lábjegyzetek?
- Hiányoznak-e lábjegyzetek?
- Az idézetek jelölése megfelelő-e, hiányzik-e idézőjel?
- A lábjegyzetekben az adatok pontosak és teljesek-e?
- Az irodalomjegyzék tartalmazza-e a lábjegyzetekben hivatkozott összes művet?
- Megvan-e a bibliográfiai tételek összes szükséges adata?
- Vannak-e helyesírási vagy nyelvhelyességi hibák?
- Ha gépeléskor véletlenül két szóközt tettünk egymás után, ezeket töröltük-e?

2. HELYESÍRÁS ÉS NYELVHELYESSÉG

A helyesírás és a nyelvhelyesség ellenőrzéséhez az alábbi kiadványokat javasoljuk:

BAKOS FERENC: *Idegen szavak és kifejezések szótára*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.

BALÁZS GÉZA: *Magyar nyelvhelyességi lexikon*, Corvina, Budapest, 2002, 2. kiadás.

BALÁZS GÉZA – ZIMÁNYI ÁRPÁD (SZERK.): *Magyar nyelvhasználati szótár*, Pauz-Westermann, Celldömölk, 2007.

DEME LÁSZLÓ – FÁBIÁN PÁL – TÓTH ETELKA: *Magyar helyesírási szótár*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2005.

EÖRY VILMA (szerk.): *Értelmező szótár+*. *Értelmezések, példamondatok, szinonimák, ellentétek, szólások, közmondások, etimológiák, nyelvhasználati tanácsok és fogalomköri csoportok*, 2 kötet, Tinta, Budapest, 2007.

GRÉTSY LÁSZLÓ – KEMÉNY GÁBOR (szerk.): *Nyelvművelő kézisztár*, A Magyar Nyelv Kézikönyvei 9., Tinta, Budapest, 2005, 2. kiadás.

KISS GÁBOR (szerk.): *Magyar szókincstár. Rokon értelmű szavak, szólások és ellentétek szótára*, A Magyar Nyelv Kézikönyvei 1., Tinta, Budapest, 2001, 6. kiadás.

LACZKÓ KRISZTINA – MÁRTONFI ATTILA: *Helyesírás*, Osiris, Budapest, 2006.
A magyar helyesírás szabályai, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2004.

PUSZTAI FERENC (szerk.): *Magyar értelmező kézisztár*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003, 2. kiadás.

PUSZTAI FERENC (szerk.): *Magyar szinonima szótár*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2010, 2., átdolgozott kiadás.

SCHNEIDER, THEODOR (szerk.): *A dogmatika kézikönyve*, 1–2. kötet, Vigilia, Budapest, 1996–1997. [Tárgymutatók: 1. kötet: 602–613; 2. kötet: 623–634.]

TOLCSVAI NAGY GÁBOR: *Idegen szavak szótára*, Osiris, Budapest, 2007.

TÓTFALUSI ISTVÁN: *Idegenszó-tár. Idegen szavak értelmező és etimológiai szótára*, A Magyar Nyelv Kézikönyvei 8., Tinta, Budapest, 2004.

Útmutató egyházi kifejezések helyesírásához, Szent István Társulat, Budapest, 2006.

VORGRIMLER, HERBERT: *Új teológiai szótár*, Göncöl, Budapest, 2006.

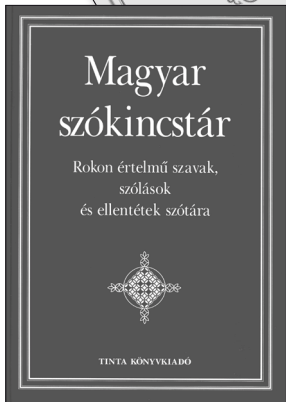
Hasznos internetes oldalak a helyesírási és nyelvhelyességi kérdésekhez és ellenőrzéshez:

- * Helyesírási tanácsadó portál (MTA Nyelvtudományi Intézete)
 Megbízható szótár, szabályzat és magyarázatok. A megfelelő alkalmazásba begépelve a kérdéses helyesírású szót vagy kifejezést, egyrészt megkapjuk a javasolt megfelelő alakot vagy alakokat (ha több is lehetséges), másrészt elolvashatjuk a helyesírási szabályzat vonatkozó szabálypontjait is, amelyeknek az alkalmazásával megkaptuk a helyes megoldást.
<http://helyesiras.mta.hu/>

- * Magyar Nyelvi Szolgáltató Iroda (MTA Nyelvtudományi Intézete)
 Helyesírási, nyelvhelyességi kérdésekre 24 órán belül választ kapunk
<http://www.e-nyelv.hu/nyelvi-tanacsadas/>

- * Magyarhelyesiras.hu
 Önkéntesek készítik az oldalt, ahol szótárakat, tesztek, nyelvi érdekességeket találunk.
<http://www.magyarhelyesiras.hu/index.php>

I. MELLÉKLET

A ZÁRÓJELES JEGYZETKÉSZÍTÉS

Előfordulhat, hogy azok a hallgatók, akik már rendelkeznek (pedagógiai, pszichológiai, orvosi stb.) diplomával, a zárójeles jegyzetelést szokták meg, mivel abban a felsőoktatási intézményben, ahová jártak, ezt használták. Ők ezt a jegyzetelési rendszert is választhatják.

A zárójeles jegyzetelés (ún. Harvard-módszer) előnyei nyilvánvalóak: rendkívül gazdaságos, idő- és helykímélő jegyzetelési mód, az évszámkiemelő bibliográfiával párosítva pedig világos, könnyen áttekinthető dolgozatot eredményez. De ennek a módszernek a hátrányai sem jelentéktelenek: a zárójeles betétek megakaszthatják a folyamatos olvasást, továbbá, ha a főszöveghez kiegészítéseket akarunk fűzni, akkor ezt már csak lábjegyzetekben tehetjük meg. Lehetőleg tartózkodjunk azonban a zárójeles és lábjegyzetes forma keverésétől. Fokozottan ügyeljünk, hogy a szövegben hivatkozott munkák mindegyike bekerüljön az irodalomjegyzékbe. Az ún. zárójeles jegyzeteknek és az ehhez csatlakozó évszámkiemelő bibliográfiának további előnye, hogy ez az irodalomjegyzék minden további nélkül tartalmazhat olyan tételeket is, amelyekre a munkában nem hivatkozunk, ugyanakkor a dolgozatírás során felhasználtuk.

A szövegekzi zárójeles jegyzeteknél a főszövegben kerek zárójelben adjuk meg a hivatkozott mű szerzőjének vezetéknevét, valamint a mű megjelenési évszámát, illetve az oldalszámot, ha meghatározott szöveghelyre hivatkozunk. A szerző neve után vesszőt teszünk. Mindig azt az évszámot adjuk meg, amelynél a bibliográfiában az illető mű megtalálható (tehát nem a mű eredeti megjelenési évszámát, ha bibliográfiánkban az ötödik kiadás évszáma szerepel).

Ezzel a problémával már mások is foglalkoztak (Weber, 1995), de a kérdés mind ez ideig nem megoldott.

Ha a szövegben szerepel a szerző neve, akkor kétféle módon járhatunk el. A szerző vezetéknevét megismételjük a jegyzetben, vagy csak az évszámot adjuk meg. Mindkét megoldás elfogadható, de egy dolgozaton belül csak az egyik gyakorlatot kövessük.

Ezzel a problémával már Max Weber (Weber, 1995) is foglalkozott, de mind ez ideig a kérdés nem megoldott.

Ezzel a problémával már Max Weber (1995) is foglalkozott, de mind ez ideig a kérdés nem megoldott.

A zárójeles jegyzetet a mondat végére, a mondatzáró pont elé is tehetjük, bár az előbbi megoldás – mivel a jegyzet a logikai helyére kerül – szerencsésebb.

Ezzel a problémával már Max Weber is foglalkozott, de mind ez ideig a kérdés nem megoldott (Weber, 1995).

Abban az esetben, ha jelezni akarjuk a könyv eredeti megjelenési adatát, azt szögletes zárójelben vagy perjjel tehetjük meg.

(Weber, 1995 [1905]) vagy (Weber, 1995/1905)

Többszerzős műveknél: három szerzőig közöljük a szerzők vezetéknevét, s a neveket nagykötőjellel vagy és-sel választjuk el egymástól.

(Strunk–White, 1979) vagy (Strunk és White, 1979)

(Somogyi–Urbányi–Székely, 1964) vagy (Somogyi, Urbányi és Székely, 1964)

Háromnál több szerző esetén az első előforduláskor az összes szerző neve szerepel, a további előforduláskor az első szerző neve és a „mtsai” (munkatársai) rövidítés vagy az et al. formula (et alii – és mások).

(Fekete, Fehér, Szürke és Barna, 1979)

(Fekete és mtsai, 1979)

A szerkesztő nevével jelzett könyvnél a szerkesztőre hivatkozunk.

(Kovács szerk., 1939)

(White ed., 1988) (Klaus Hrsg., 1976)

Ha a dolgozatban két azonos vezetéknevű szerzőre hivatkozunk, akkor a keresztnév kezdőbetűjével el kell különítenünk a kettőt egymástól.

(Balázs I., 1978)

(Balázs Z., 1989)

(Black, P., 1956)

(Black, S., 1992)

Az oldalszámokra, fejezetekre, táblázatokra, jegyzetekre történő hivatkozás ennél a jegyzetelési módnál egyszerűen megoldható. Ha egy oldalra hivatkozunk, az évszám után vesszőt teszünk, majd közöljük – pont nélkül – az oldalszámot. Egy könyv részletére úgy hivatkozunk, hogy megadjuk a kezdő és az utolsó oldalszámokat (ne feledkezzünk meg a nagykötőjelről). Fejezetre, függelékre, bibliográfiára, táblázatra, térképre is ennek a logikának megfelelően hivatkozunk.

(Weber, 1995, 77)

(Weber, 1995, 77–88)

(Weber, 1995, 1. fej.)

(Weber, 1955, 43. láb.)

A többkötetes művekre úgy hivatkozunk, hogy a kötetszám után kettőspontot teszünk, és ez után tüntetjük fel az oldalszámot. Ezzel a módszerrel egy jegyzetben a mű több helyére is hivatkozhatunk. Az egyes adatokat vesszővel választjuk el egymástól, az egyes kötetek adatait viszont pontosvesszővel.

(Grétsy–Kovalovszky, 1983, 2:171)

(Grétsy–Kovalovszky, 1983, 1:123, 256; 2:171, 177–233)

Ha az egész kötetre hivatkozunk, akkor az arab számmal írt kötetszámot és a kötet szó rövidítését adjuk meg. Az idegen nyelv szabályait is vegyük figyelembe.

(Grétsy–Kovalovszky, 1983, 2. köt.)

(Smith, 1934, vol. 3)

(Kirkhoff, 1967, Bd. 2)

(Michel, 1988, t. 3) vagy (Michel, 1988, vol. 3)

Ha az előbbi példákön a kötetszám után nem teszünk pontot, akkor a mű minden kötetére hivatkozunk.

(Grétsy–Kovalovszky, 1983, 2 köt.)

(Smith, 1934, 3 vols)

(Kirkhoff, 1967, 2 Bde.)

(Michel, 1988, 3 t.) vagy (Michel 1988, 3 vols)

Jobb azonban, ha a következő formulát választjuk:

(Grétsy–Kovalovszky, 1983, 1–2. köt.)
 (Smith, 1934, 1–3. vols.)
 (Kirkhoff, 1967, 1–2. Bde.)
 (Michel, 1988, 1–3. t.) vagy (Michel 1988, 1–3. vols)

Egy jegyzeten belül több munkára is hivatkozhatunk. Ebben az esetben az egyes tételeket pontosvesszővel választjuk el egymástól.

(Halévy, 1948; Kirkhoff, 1967, Bd. 2; Lecomte, 1967)

Ugyanígy járunk el, ha egy szerző több művére hivatkozunk egy jegyzetben.

(Bridgman, 1952; 1959)
 (Bridgman, 1952, 1:123; 1959, 345–378)

Ha az irodalomjegyzékben egy szerzőnek ugyanabból az évből több műve szerepel, akkor a hivatkozásokban kisbetűket használunk megkülönböztetésükre.

Ugyanezeket a betűket használjuk az irodalomjegyzékben is!

(Barth, 1962a)
 (Barth, 1962b, 23–29)

Példa az évszámkiemelő bibliográfiára:

BAUMGARTNER, ISIDOR (2003): *Pasztorálpszichológia*, Párbeszéd Alapítvány, Budapest.
 CSÍKSZENTMIHÁLYI MIHÁLY (1997): *Flow. Az áramlat*, Akadémiai Kiadó, Budapest.
 FOWLER, JAMES W. – VERGOTE, ANTOINE (2005): *A hit fejlődése. Szempontok keresztény felnőttek képzéséhez*, Szent István Társulat, Budapest.
 FRANKL, VIKTOR EMIL (2002a): *Az ember az értelemre irányuló kérdéssel szemben*, Köte-lék, Budapest.
 FRANKL, VIKTOR EMIL (2002b): *A tudattalan Isten*, EuroAdvice, Budapest.
 GIUSSANI, LUIGI (1999): *A modern ember vallási tudata*, Vigilia, Budapest.
 HORVÁTH-SZABÓ KATALIN (2002): *A személyiségfejlődés érlelő kohója: a szenvedés*, in Bánlaky Éva – Karczub Gyula (szerk.): *Pszichológusok és teológusok a szenvedésről*, Faludi Ferenc Akadémia – Katolikus Pszichológusok Baráti Köre, Budapest, 53–68.
 MASLOW, ABRAHAM (2003): *A lét pszichológiája felé*, Ursus Libris, Budapest.
 ROGERS, CARL R. (2003): *Valakivé válni*, Edge, Budapest.

2. MELLÉKLET

ÁLTALÁNOS RÖVIDÍTÉSEK

Az alábbi listában nem olyan rövidítések találhatók, amelyeket a dolgozatíró használhat (vagy amelyek használatára buzdítanánk), hanem elsősorban olyanok, amelyekkel a szakirodalomban találkozhat. E rövidítések ismerete főleg a bibliográfiai leíráshoz nyújthat segítséget.

abstr. ▪ abstract (kivonat)	ford. ▪ fordította
AT ▪ Altes Testament (Ószövetség)	h. n. ▪ hely nélkül
Aufl. ▪ Auflage (kiadás)	Hg. ▪ Herausgeber (szerkesztő)
Ausg. ▪ Ausgabe (kiadás, közlés)	Hrsg. ▪ Herausgeber (szerkesztő)
Ausw. ▪ Auswahl (válogatás)	hrsg. ▪ herausgegeben (szerkesztette)
Bd(e). ▪ Band, Bände (kötet, kötetek)	i. h. ▪ idézett hely(en)
bearb. ▪ bearbeitet (feldolgozta)	i. m. ▪ idézett mű
begr. ▪ begründet (alapította)	ibid. ▪ ibidem (ugyanott)
bzw. ▪ beziehungsweise (illetve)	id. ▪ idem (ugyanaz)
c. ▪ című	ill. ▪ illetve v. illustrated (illusztrált)
cf. ▪ confer (vesd össze)	impr. ▪ imprimatur (nyomtatható)
cit. ▪ citatum (idézet)	in ▪ -ban, -ben
cod. ▪ codex (kódex)	it. ▪ italic (kurzív)
col. ▪ columna (hasáb)	jav. ▪ javított
CV ▪ curriculum vitae (önéletrajz)	Jg ▪ Jahrgang (évfolyam)
ders. ▪ derselbe (ugyanő)	k. ▪ kánon
Dr. v. dr. ▪ doktor	k. n. ▪ kiadó nélkül
Druck. ▪ Druckerei (nyomda)	kán. ▪ kánon
é. n. ▪ év nélkül	kb. ▪ körülbelül
ead. ▪ eadem (ugyanő, nőnemben!)	köt. ▪ kötet
eccl. ▪ ecclesia (egyház)	Kr. e. ▪ Krisztus születése előtt(i)
ed. ▪ edited (kiadás v. szerkesztette)	Kr. u. ▪ Krisztus születése után(i)
Einl. ▪ Einleitung (bevezetés)	ld. még ▪ lásd még
erw. ▪ erweitert (bővített)	lábj. ▪ lábjegyzet
et al. ▪ et alii (és mások, és társai)	loc. cit. ▪ loco citato (az idézett helyen)
etc. ▪ et cetera (és így tovább)	Mitarb. ▪ Mitarbeiter (munkatárs)
ev. ▪ evangélikus	Mitverf. ▪ Mitverfasser (társ szerző)
évf. ▪ évfolyam	Mitw. ▪ Mitwirkung (közreműködés)
fej. ▪ fejezet	N. T. ▪ New Testament (Újszövetség)

NB. ▪ nota bene (Jól jegyezd meg!)
 neubear. ▪ neubearbeitet (átdolgozott)
 No(s) ▪ number(s) (szám, számok)
 not. ▪ notice (jegyzet)
 Nr(n). ▪ Nummer(n) (szám, számok)
 nr. ▪ numerus (szám)
 NT ▪ Neues Testament (Újszövetség)
 ny. r. ▪ nyilvános rendes
 ny. rk. ▪ nyilvános rendkívüli
 nyilván. ▪ nyilvános
 o. ▪ oldal
 O. T. ▪ Old Testament (Ószövetség)
 old. ▪ oldal
 op. cit. ▪ opus citatum (idézett mű)
 orig. ▪ originale (eredeti)
 ort. ▪ ortodox
 összeáll. ▪ összeállította
 p. ▪ pont *v.* pagina (oldal)
 párh. ▪ párhuzamos (hely *v.* helyek)
 passim ▪ több helyütt is
 pl. ▪ például
 prof. ▪ professzor
 prot. ▪ protestáns
 r. k. ▪ római katolikus
 ref. ▪ református
 repr. ▪ reprint
 ritk. ▪ ritkán használatos
 rövid. ▪ rövidítés, rövidítette
 s. a. ▪ sine anno (év nélkül)
 s. l. ▪ sine loco (hely nélkül)
 S. ▪ Seite (oldal)
 sic! ▪ így!
 sk. ▪ és a következő
 skk. ▪ és a következők
 stb. ▪ és a többi
 szerk. ▪ szerkesztette, szerkesztő

Szt. ▪ Szent
 szül. ▪ született
 teol. ▪ teológia, teológiai
 ti. ▪ tudniillik
 tkp. ▪ tulajdonképpen
 trad. ▪ traduction (fordította)
 trans. ▪ translation (fordította)
 tsz. ▪ tanszék
 ú. f. ▪ új folyam
 ua. ▪ ugyanaz
 ui. ▪ ugyanis
 ún. ▪ úgynevezett
 uo. ▪ ugyanott
 uő ▪ ugyanő
 utánn. ▪ utánnomás
 übers. ▪ übersetzt (fordította)
 v. ▪ vagy
 vál. ▪ válogatta
 vall. ▪ vallás, vallási
 verb. ▪ verbessert (javított)
 Verf. ▪ Verfasser (szerző)
 Verl. ▪ Verlag (kiadó)
 vgl. ▪ vergleiche (vesd össze)
 vhány ▪ valahány
 vhogy ▪ valahogy
 vhol ▪ valahol
 vhonnan ▪ valahonnan
 vhová ▪ valahová
 vki ▪ valaki
 vmely ▪ valamely
 vmerre ▪ valamerre
 vmi ▪ valami
 vmilyen ▪ valamilyen
 vol(s). ▪ volume(s) (kötet, kötetek)
 vő. ▪ vesd össze!
 z. B. ▪ zum Beispiel (például)

3. MELLÉKLET

EGYHÁZI-TEOLÓGIAI ÍRASMŰVEK RÖVIDÍTÉSEI

I. ÍRASMŰVEK, AMELYEKRE A FŐSZÖVEGBEN RÖVIDÍTÉSSEL HIVATKOZHATUNK

Pápák enciklikái, apostoli buzdításai, apostoli levelei, egyházi dokumentumok, egyházatyák írásai, stb., olyan művek, amelyeknek latin (általában két szóból álló) címe van.²⁵ Ilyenek például:

ChL	II. János Pál <i>Christifideles laici</i> kezdetű apostoli buzdítása a világi hívőkről (1988)
EN	VI. Pál <i>Evangelii nuntiandi</i> kezdetű apostoli buzdítása a mai világ evangelizálásáról (1975)
ES	VI. Pál <i>Ecclesiae sanctae</i> kezdetű motu proprioja néhány zsinati határozat alkalmazási szabályairól (1966)
MM	XXIII. János <i>Mater et Magistra</i> kezdetű enciklikája társadalmi kérdésekről (1961)
RM	II. János Pál <i>Redemptoris missio</i> kezdetű enciklikája a missziós megbízatásról (1990)
CIC	<i>Az egyházi törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal</i> , Szent István Társulat, Budapest, 2001, 4., jav. és bőv. kiadás.
KÁD	A KLÉRUS KONGREGÁCIÓJA: <i>A katekézis általános direktórium</i> a, Szent István Társulat, Budapest, 1998.
KEK	<i>A Katolikus Egyház katekizmusa</i> , Szent István Kézikönyvek 6., Szent István Társulat, Budapest, 2002.
MKD	A MAGYAR KATOLIKUS PÜSPÖKI KAR ORSZÁGOS HITOKTATÁSI BIZOTTSÁGA: <i>Magyar kateketikai direktórium</i> , Szent István Társulat, Budapest, 2000.
STh	Aquinói Szent Tamás: <i>Summa theologiae</i> . ²⁶

²⁵ Korábban a Szent István Társulat a *Pápai Megnyilatkozások* című sorozatban jelentette meg ezeket, a II. János Pál halála után azonban egy háromkötetes gyűjteményben javított változatban is közzé tette. Amennyiben módunkban áll, mindig ebből a háromkötetes kiadványból idézzük őket: DIÓS ISTVÁN (szerk.): *II. János Pál megnyilatkozásai. Pápai dokumentumok 1978–2005*, 1–3. kötet, Szent István Társulat, Budapest, 2005.

²⁶ Példa a hivatkozás módjára: *STh* II-II, q. 4, a. 2. [*Summa Theologiae*, II. rész 2. része, 4. kérdés, 2. szakasz].

2. ÍRÁSMŰVEK, AMELYEKRE CSAK LAPALJI JEGYZETBEN HIVATKOZHATUNK

- AAS *Acta Apostolicae Sedis*, Roma, 1909-től.
- EV *Enchiridion Vaticanum. Documenti del Concilio Vaticano II e della Santa Sede*, Edizioni Dehoniane, Bologna, 1993-tól.²⁷
- LThK³ WALTER KASPER (Hrsg.): *Lexikon für Theologie und Kirche*, Bde. 1–11, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1993–2001, dritte, völlig neu bearbeitete Auflage.
- OR *L'Osservatore Romano*, Città del Vaticano, 1849-től.
- PG *Patrologiae Cursus completus*, Series Graeca, ed. J. P. Migne, Paris, 1857–1886.²⁸
- PL *Patrologiae Cursus completus*, Series Latina, ed. J. P. Migne, Paris, 1844–1864.
- SCh *Sources Chrétiennes*, Cerf, Paris, 1941-től.

Stb.

²⁷ Példa a hivatkozás módjára: EV 11, 234. [*Enchiridion Vaticanum* 11. kötet, 234. marginális szám].

²⁸ Például: PG 46, 28. [*Patrologia Graeca*, 46. kötet, 28. oszlop].

4. MELLÉKLET A SZENTÍRÁS KÖNYVEI ÉS RÖVIDÍTÉSÜK

ÓSZÖVETSÉG

Teremtés könyve	Ter	Példabeszédek könyve	Péld
Kivonulás könyve	Kiv	Prédikátor könyve	Préd
Leviták könyve	Lev	Énekek éneke	Én
Számok könyve	Szám	Bölcsesség könyve	Bölcs
Második Törvénykönyv	MTörv	Sírak fia könyve	Sír
Józsue könyve	Józs	Izajás könyve	Iz
Bírak könyve	Bír	Jeremiás könyve	Jer
Rut könyve	Rut	Siralmak könyve	Siral
Sámuel I. könyve	1Sám	Báruk könyve	Bár
Sámuel II. könyve	2Sám	Ezekiel könyve	Ez
Királyok I. könyve	1Kir	Dániel könyve	Dán
Királyok II. könyve	2Kir	Ozeás könyve	Oz
Krónikák I. könyve	1Krn	Joel könyve	Jo
Krónikák II. könyve	2Krn	Ámosz könyve	Ám
Ezdrás könyve	Ezd	Abdiás könyve	Abd
Nehemiás könyve	Neh	Jónás könyve	Jón
Tóbiás könyve	Tób	Mikeás könyve	Mik
Judit könyve	Jud	Náhum könyve	Náh
Eszter könyve	Eszter	Habakuk könyve	Hab
Makkabeusok I. könyve	1Mak	Szofoniás könyve	Szof
Makkabeusok II. könyve	2Mak	Aggeus könyve	Ag
Jób könyve	Jób	Zakariás könyve	Zak
Zsoltárok könyve	Zsolt	Malakiás könyve	Mal

A fenti felsorolás a Szent István Társulat által kiadott Szentírás rövidítéseit tartalmazza. Értelemszerűen, ha valaki más kiadást használ, pl. a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulatét, akkor annak rövidítéseit alkalmazza. (A Jeromos-Biblia eltérései: Rút, Ezdr, Judit, Sír, Siralm, Óz, Agg, 1Makk, 2Makk.)

ÚJSZÖVETSÉG

Máté evangéliuma	Mt	Timóteusnak írt I. levél	1Tim
Márk evangéliuma	Mk	Timóteusnak írt II. levél	2Tim
Lukács evangéliuma	Lk	Titusznak írt levél	Tit
János evangéliuma	Jn	Filemonnak írt levél	Filem
Apostolok Cselekedetei	ApCsel	Zsidóknak írt levél	Zsid
Rómaiaknak írt levél	Róm	Jakab levele	Jak
Korintusiaknak írt I. levél	1Kor	Péter I. levele	1Pt
Korintusiaknak írt II. levél	2Kor	Péter II. levele	2Pt
Galatáknak írt levél	Gal	János I. levele	1Jn
Efezusiaknak írt levél	Ef	János II. levele	2Jn
Filippieknek írt levél	Fil	János III. levele	3Jn
Kolosszeieknek írt levél	Kol	Júdás levele	Júd
Tesszalonikaiaknak írt I. levél	1Tessz	Jelenések könyve	Jel
Tesszalonikaiaknak írt II. levél	2Tessz		

A fenti felsorolás a Szent István Társulat által kiadott Szentírás rövidítéseit tartalmazza. Értelemszerűen, ha valaki más kiadást használ, pl. a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulatét, akkor annak rövidítéseit alkalmazza. (A Jeromos-Biblia eltérései: Csel, Tít, 1Pét, 2Pét, 1Ján, 2Ján, 3Ján.)

5. MELLÉKLET

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumainak rövidítései

- AA *Apostolicam actuositatem*, határozat a világi hívők apostolkodásáról (1965)
AG *Ad gentes*, határozat az egyház missziós tevékenységéről (1965)
CD *Christus Dominus*, határozat a püspökök lelkipásztori hivataláról (1965)
DH *Dignitatis humanae*, nyilatkozat a vallásszabadságról (1965)
DV *Dei Verbum*, dogmatikai konstitúció az isteni kinyilatkoztatásról (1965)
GE *Gravissimum educationis*, nyilatkozat a keresztyén nevelésről (1965)
GS *Gaudium et spes*, lelkipásztori konstitúció az egyházzól a mai világban (1965)
IM *Inter mirifica*, határozat a tömegkommunikációs eszközökről (1963)
LG *Lumen gentium*, dogmatikai konstitúció az egyházzól (1964)
NA *Nostra aetate*, nyilatkozat az egyház és a nem keresztyén vallások viszonyáról (1965)
OE *Orientalium ecclesiarum*, határozat a keleti katolikus egyházakról (1964)
OT *Optatam totius*, határozat a papnevelésről (1965)
PC *Perfectae caritatis*, határozat a szerzetesélet korszerű megújításáról (1965)
PO *Presbyterorum ordinis*, határozat a papi szolgálatról és életéről (1965)
SC *Sacrosanctum concilium*, konstitúció a szent liturgiáról (1963)
UR *Unitatis redintegratio*, határozat az ökumenizmusról (1964)

6. MELLÉKLET

A BIBLIAI HÉBER SZAVAK ÉS NEVEK ÁTÍRÁSA

א	’	א	z	ע	‘
ב	B	ב	h	פ	p
ב	v	ב	t	פ ף	f
ג	g	ג	j	צ ץ	c
ג	g	כ ך	k	ק	q
ד	d		<u>k</u>	ר	r
ד	<u>d</u>	ל	l	שׁ	s
ה	h	מ ם	m	שׂ	śź
ה	^h (szóvégg)	נ ן	n	ת	t
ו	w	ס	sz	ת	<u>t</u>

Magánhangzók:

a-típus: haťéf patah:	ă
patah:	a
qámeç:	á
וְ:	âw

e-típus: haťéf szegól:	ě
szegól:	e
céré:	é
szegól gádól:	ē
c éré gádól:	ê

i-típus: hireq:	i
hireq gádól:	í

o-típus: haťéf qámeç:	ö
qámeç haťuf:	o
hólem:	o
hólem gádól:	ó

u-típus: qibbuç:	u
sureq:	ú

További jelölések:

- s^ewá mobile: ^e
- k^etív – q^eré’ jelölése pl.: *hj’*
[Q: *hú’*]
- a tetragram jelölése: *jhw* vagy *JHWH*.
- A geminációt kettőzéssel jelöljük (beleértve *dáges forte euphonicum* is), pl.:
nikkátév
m^edabbér
ma^h-llák’esztér
- általánosan kisbetűket használunk
- végbetűket nem jelölünk külön formával
- középpontozást nem alkalmazunk, kivéve *szóf pászúq*: pont.
- makkéf jelölése egyszerű kötőjellel, pl.: *bét-hammidrás*.
- a névelőket és a prepozíciókat egybeírjuk a rákövetkező szóval, pl.:
bassámajim, *haggádól*.

7. MELLÉKLET

TIPOGRÁFIAI SZAKKIFEJZÉSEK

antikva + A latin ábécé álló betűinek neve.

átírás + A nem latin betűs írású nyelvekből származó közsavak és tulajdonnevek latin betűs megjelenítése. Ennek pontos szabályai vannak.

copyrightoldal + A címnegyed negyedik oldala, amely rendszerint a következőket tartalmazza: a szerkesztő, a lektor, a fordító neve, fordítás esetén a mű eredeti címe, a copyright szövege (innen az elnevezés) és támogatás esetén a támogatók neve. A copyrightoldal tartalmazhatja a kolofont is.

élőfej + A dolgozat szövegoldalainak felső szegélyén szalagszerűen elhelyezkedő szövegsor, amely tartalmazhatja a szerző nevét, a mű vagy a fejezet címét, az azon az oldalon tárgyalt téma címét. A szövegsort lénia (vékony vonal) is kiegészítheti.

félkövér + A normálnál vastagabb betűfajta.

idézet + Más szerző művéből szó szerint átvett mondat vagy szövegrész. Az idézeteket idézőjelbe tesszük, és jegyzetben megjelöljük a forrásukat.

jegyzet + A szöveget kísérő, azt magyarázó, kiegészítő vagy a forrásokat megadó, általában rövid megjegyzés, amely a szövegtükör alatt (*lábjegyzet*), meghatározott esetekben a szövegben (*szövegközi jegyzet*) helyezhető el.

kiskapitális + A kisbetűk középmagasságával azonos méretű nagybetű. Fogalmak, nevek kiemelésére használatos. Nevek, mondatkezdő szavak első betűjét ilyenkor is nagybetűvel írjuk.

kolofonoldal + A könyv utolsó lapjának egyik oldala, amelyen megtalálhatók a kiadvány kiadására vonatkozó lényeges adatok (felelős kiadó, felelős szerkesztő, műszaki szerkesztő, nyomda és annak vezetője stb.).

kurzív + A betűtípus dőlt fajtája.

kurzival + Dőlt betűfajtajával szed.

lénia + Az élőfejhez használatos vékony vonal.

marginális + A szedéstükörön kívül, az oldalak szegélyén (margóján) elhelyezett cím, megjegyzés vagy szám.

sorkizárt + A bal és jobb margóhoz igazított (szöveg).

szóköz + Az egyes szavak közötti betűhely.

tipográfia + Egy írásmű nyomtatásban történő megjelenítése megtervezésének, és ebben a felhasznált eszközök kiválasztásának művészete.

verzál + Nagybetű.

8. MELLÉKLET**AZ ELFOGADHATÓSÁG ÉS AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI
(SZAK- ÉS ZÁRÓDOLGOZATNÁL)****I. AZ ELFOGADHATÓSÁG SZEMPONTJAI**

(Ha az alábbi feltételek nem teljesülnek, a dolgozat nem fogadható el, tartalmi értékelése felesleges.)

1. A dolgozat terjedelme megfelelő / nem megfelelő.

(A dolgozat főszövegének (bevezetés, kifejtés, befejezés) megkívánt terjedelme 30–50, vagy 30–60, 40–70, 50–80 oldal. Nem megfelelő terjedelem esetén a dolgozat elégtelenre értékelendő.)

2. A dolgozathoz alapvető részek nem hiányoznak / hiányoznak.

(Elégtelenre értékelendő a dolgozat, ha az alapvető részek bármelyike hiányzik. Alapvető részek a főszövegen (bevezetés, kifejtés, befejezés) kívül: címlap, tartalomjegyzék, hivatkozások, irodalomjegyzék, rezümé.)

3. A szerző nem plagizál / plagizál. (Vagyis: A dolgozat megfelel-e az írásban tett nyilatkozat etikai követelményeinek?)

(A dolgozat plágium esetén elégtelenre értékelendő.)

II. AZ ÉRTÉKELÉS SZEMPONTJAI

1. Formai szempontok (lásd még *A dolgozat átnézése* cím alatti általános szempontokat a 64. oldalon)

Címoldal, címsorok, főszöveg, idézetek, lábjegyzetek, oldalszámzás, irodalomjegyzék formailag megfelelnek-e a követelményeknek?

Helyesírás: ha a bíráló szerint a dolgozat túl sok helyesírási hibát tartalmaz, akkor a dolgozatot tartalmi észrevételek nélkül elégtelenre értékelheti.

A szöveges rész tagolása megfelelő: van-e bevezetés, kifejtés, befejezés? A bevezetés, a kifejtés 1. rendű címekekkel ellátott részei (vagy fejezetei) és a befejezés új oldalon szerepelnek-e? A kifejtés 2–4. fokozatú címekekkel ellátott fejezetei, alfejezetei, szakaszai oldaltörés nélkül, folyamatosan követik-e egymást?

A fejezetek áttekinthetők: vannak-e alfejezetek? Megfelelő-e az egyes részek, fejezetek aránya? Nincs-e zavaróan sok kiemelés a szövegben?

A szövegközi és lapalji jegyzetekben hivatkozott írásművek jelen vannak az irodalomjegyzékben és viszont?

Az ábrák színvonala, magyarázata és számozása korrekt (ha osztályozandó).

Függelék, mellékletek (ha vannak) a dolgozathoz illőek-e? Egyértelmű-e a jelzésük: mit ábrázol, mi a közölt tartalom – van-e cím vagy képalírás?

2. Tartalmi szempontok

Cím: A szakdolgozat (záródolgozat) tartalmilag a címnek megfelelő-e?

Téma: A választott téma mennyire érdekes és aktuális? A Bevezetésben sikerült-e a hallgatónak világosan, érthetően megfogalmaznia a dolgozatban/kutatásban megválaszolendő alapkérdést? A téma feldolgozása a Kifejtésben már sokat ismételt eredmények újabb összefoglalása vagy eredeti, újszerű nézőpontot kínál?

Elméleti háttér: A témára vonatkozó szakirodalmat ismeri-e, azt kellő alapossággal áttekintette-e? Sikerült-e a lényeges adatokat összegyűjtenie, amelyek az alapkérdés megválaszolásához szükségesek (elsődleges és másodlagos irodalom)?

Szert tett-e a szakirodalom alapján a témát illető átfogó, szintetikus látásmódra?

Dolgozatában az érvelés menete, dolgozata felépítése logikus-e?

Ismeri-e a választott témával, ill. annak kérdéseivel kapcsolatos nézeteket?

A dolgozatban megfogalmazott kérdések, állítások relevánsak-e a téma szempontjából?

A hallgatónak sikerült-e a lényeges adatokat összegyűjtenie, amely az alapkérdés megválaszolásához szükséges (elsődleges és másodlagos irodalom).

Módszertan: A választott módszer szakmailag megfelelő-e? A módszer ismertetése világos, követhető, indokolt?

A választott módszer összeegyeztethető-e a keresztény szemlélettel?

Következtetések, eredmények: Az eredmények bemutatása áttekinthető-e, logikus-e?

A vonatkozó nézetek ismertetése helytálló-e?

Következtetései relevánsak-e a téma szempontjából, s koherensek-e a dolgozat egészében?

Csak ismerteti a szakirodalomban megfogalmazott véleményeket, vagy képes volt azok kritikai összehasonlítására, s az összevetés alapján kellően alátámasztott következtetések megfogalmazására? Esetleg képes volt-e a tárgyalat szerzők / művek hiányosságainak elemzésére és magyarázatára?

Az eredmények bemutatása szemléletes-e (ha szükséges volt, használt-e táblázatokat, grafikonokat)? A kiegészítő részek illeszkednek-e a szöveg egészébe, és támogatják-e azt (lábjegyzetek, ábrák, melléletek)

Részletezés/diskusszió: Következtetései, eredményei illeszkednek-e a választott témának a Bevezetésben megfogalmazott elméleti keretébe?

A hallgató kritikusan mérlegelte-e a szóba jövő válaszok főbb típusait és a megoldásokat?

Eredményeit, kijelentéseit szakszerű és világos magyarázat kísérte-e?

Képes volt-e témáját a tudományág szélesebb kontextusában elhelyezni?

3. Stilisztikai szempontok

A stílus megfelel-e a tudományos értekezés műfaji követelményeinek?

A fogalmazásmód elősegíti-e a gondolatmenet megértését?

Élvezetes olvasmány-e a dolgozat? Nyelvtani / nyelvi igényesség jellemzi-e?

4. Etikai szempontok

Érvelésében, vitakultúrájában megfelel-e az általános etikai korrektség szabályainak?

A módszer és a kivitelezés megfelel-e az írásban tett nyilatkozat etikai követelményeinek?

9. MELLÉKLET

HASZNOS SEGÉDANYAGOK A DOLGOZATÍRÁSHOZ

HASZNOS ÍRÁSOK, KÖNYVEK A DOLGOZATÍRÁSRÓL, KUTATÁSMÓDSZERTANRÓL

BAINYNER KÁROLY: *Hogyan írjunk tudományos közleményeket?*, „TAKEFT” Tudományos Takarmánygazdálkodási Kutatási Fejlesztési Társaság, Budapest, 1982.

BERTÁNÉ NÉMETH ÁGNES: *Az irodalomkutatástól a hivatkozásig. Hallgatói segédlet*, Pécsi Tudományegyetem Könyvtára, Pécs, 2002.

BLASKÓ ÁGNES – HAMP GÁBOR: *Írás 1.0. Az ötlettől a jól strukturált szövegig*, Typotex, Budapest, 2007.

ECO, UMBERTO: *Hogyan írjunk szakdolgozatot*, Kairosz, [Szentendre], 2012. [Korábban: Gondolat, Budapest, 1991, 2007.] A mű pdf formátumban megtalálható: www.kodaly-bp-sulinet.hu/pefele/E-konyvek/Eco_Hogyan_irjunk_szakdolgozatat.pdf

FERCSIK ERZSÉBET: *Dolgozatírás – felsőfokon*, Krónika Nova, Budapest, 2002.

FÓRIS ÁGOTA: *Kutatásról nyelvészeknek. Bevezetés a tudományos kutatás módszertanába*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2008.

GAÁL CSABA: *Szakírás. Bevezetés a tudományos munkák értékeléséhez, írásához*, Medicina, Budapest, 2007.

GYURGYÁK JÁNOS: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve*, Osiris, Budapest, 2005, 2., átdolgozott kiadás.

HAVASRÉTI JÓZSEF: *Tudományos írásmű*, Bölcsész Konzorcium – Pécsi Tudományegyetem, Budapest – Pécs, 2006. A mű pdf formátumban megtalálható: <http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Altalanos%20bolcseszet/32Havast%20E9ti/Tudom%20E1nyos%20EDr%E1sm%20FB%201.pdf>

KUZIÁK, MICHAEL – RZEP CZYŃSKI, SŁAVOMIR: *Tanuljunk meg írni! A kérvénytől a szakdolgozatig*, Magyar Könyvklub, Budapest, 2004.

LORIZIO, GIUSEPPE – GALANTINO, NUNZIO (ed.): *Metodologia teologica. Avvicinamento allo studio e alla ricerca pluridisciplinari*, San Paolo, Cinisello Balsamo (Milano), 1994, 1997, 2. ed.

MAJOROS PÁL: *A kutatómódszertan alapjai. Tanácsok, tippek, trükkök (nemcsak szakdolgozat-íróknak)*, bővített, aktualizált, átdolgozott kiadás, Perfekt, [Budapest], 2004. A mű egy korábbi kiadása pdf formátumban megtalálható: <http://eszterhazy.hu/files/kutatasmodzertan.pdf>

- MAJOROS PÁL: *Kutatásmódszertan. Avagy: Hogyan írjunk könnyen, gyorsan jó diplomamunkát? Módszertani tananyag a gazdasági felsőoktatás hallgatói számára*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1997.
- ÖRSY LÁSZLÓ – PATSCH FERENC: A tudományos dolgozatírás művészete. Módszertan az elkészítéshez és a kiértékeléshez, *Sapientiana* 1 (2008/1) 70–89.
- PRELLEZO, JOSÉ M. – GARCÍA, JESÚS M.: *Invito alla ricerca. Metodologia del lavoro scientifico*, Libreria Ateneo Salesiano, Roma, 1998.
- RAFFELT, ALBERT: *Proseminar Theologie. Einführung in das wissenschaftliche Arbeiten und in die theologische Bücherkunde*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 1985, 4., völlig neubearb. Auflage.
- RAFFELT, ALBERT: *Theologie studieren. Wissenschaftliches Arbeiten und Medienkunde*, Herder, Freiburg – Basel – Wien, 2003.
- SZABÓ KATALIN: *Kommunikáció felsőfokon. Hogyan írjunk, hogy megértsenek? Hogyan beszéljünk, hogy meghallgassanak? Hogyan levelezünk, hogy válaszoljanak?*, Kosuth, Budapest, 2002, 2. kiadás. (Különösen: *Hogyan írjunk tudományos dolgozatot?* 70–156.)
- TOMCSÁNYI PÁL: *Általános kutatásmódszertan. Az ismeretalkotás és -közlés tudomány-szaktól független elmélete és gyakorlata*, Szent István Egyetem – Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet, Gödöllő – Budapest, 2000.
- VIRÁGVÖLGYI PÉTER: *A tipográfia mestersége számítógéppel*, Osiris, Budapest, 1999.
- VOIT PÁL: *A diplomamunka-készítés módszertana. Praktikum*, TRI-MESTER, Tata-bánya, 2004.
- WIMMER ÁGNES – JUHÁSZ PÉTER – JENEY JOHANNA: *Hogyan írjunk...: 101 tanács (szak)dolgozatíróknak*, Alinea, Budapest, 2009.

NÉHÁNY HASZNOS INTERNETES OLDAL A DOLGOZATÍRÁSHOZ

<http://helyesírás.mta.hu/>

<http://www.e-nyelv.hu/nyelvi-tanacsadas/>

<http://www.magyarhelyesiras.hu/index.php>

<http://www.netpublica.hu/index.php>

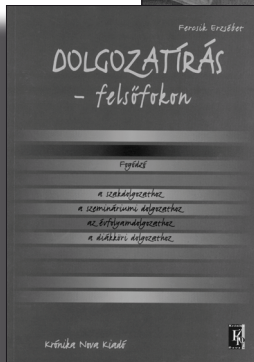
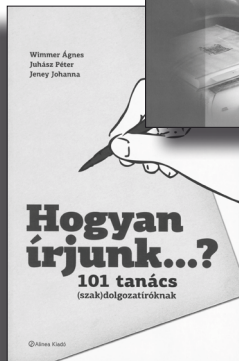
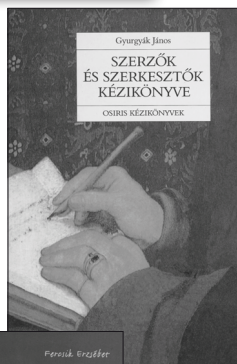
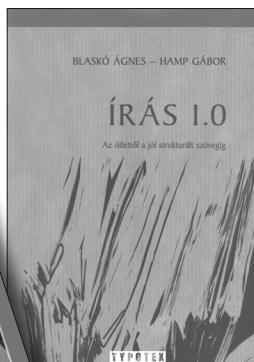
[www.kodaly-bp-sulinet.hu/pefele/E-könyvek/Eco Hogyan írjunk szakdolgozatot.pdf](http://www.kodaly-bp-sulinet.hu/pefele/E-konyvek/Eco_Hogyan_irjunk_szakdolgozatot.pdf)

<http://mek.oszk.hu/>

<http://a-szakdolgozat.atw.hu/>

<http://eszterhazy.hu/files/kutatasmodszeran.pdf>

<http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Altalanos%20bolcseszet/32Havasr%-E9ti/Tudom%E1nyos%20%EDr%E1sm%FB%201.pdf>

10. MELLÉKLET

„MINDEN” EGY HELYEN

Külsőalak: A/4-es lapokon kinyomtatva, a hátoldalt nem használjuk. SzaD (ZD) fekete borítóban, elektronikus formában is (egyetlen pdf fájlban, CD-n).

Terjedelem: szemináriumi dolgozat legfeljebb 12 oldal; SzaD BA: 30–50 oldal, MA: 50–80 oldal, szakirányú továbbképzés: 30–50 oldal; ZD hittanár–nevelő tanár és etikatanár: 40–70 oldal, család- és gyermekvédő tanár 30–60 oldal.

Szövegtűkőr: Margók: 3 cm. Bekezdés: sorkizárt; behúzás: első sor 1 cm; térköz: előtte-utána 0 pt, sorköz: 1,5.

Betű: Times New Roman, fekete, szöveg 12-es, lapalji jegyzet 10-es. Betűstílus: normál (nem dőlt, nem félkövér). Betűköz: normál (nem ritkított, nem tömörített).

Részek: címloldal, tartalomjegyzék, rövidítések jegyzéke (lehet), bevezetés, főszöveg, befejezés, függelék vagy mellékletek (lehet), irodalomjegyzék, rezümé (szak- és zárodolgozatnál).

Idézetek: Nincs idézet idézőjel, valamint forrásmegjelölés nélkül. Minden esetben megadjuk az eredeti gondolat forrását, és szó szerint csak idézőjelek között, valamint hivatkozással idézünk. Az idézetek aránya lehetőleg ne haladja meg a teljes szöveg egyharmadát. – Négy sornál hosszabb idézetet ne írjunk! Ha mégis íránk: 1 cm-es behúzás, szimpla sorköz és 11 pt-s betű. Az idézőjeleket megtartjuk. Az idézet előtt és után 6 pt-s térköz. Az első sort nem kezdjük bentebb.

Idézőjelek hierarchiája: „macskaköröm”, azon belül »lúdláb«, azon belül félidézőjel.

Zárójelek hierarchiája: (kerek), azon belül [szögletes], azon belül {kapcsos}.

Szentírási hivatkozások: MTörv 6,4; Ter 14–18; Ter 25,19–35,29; Zsolt 136,1; Zsolt 122(121),6–8; Jn 11,5.19.28; Mt 12,51 sk.; vö. Zsid 8,8–12; Mk 9,33 párh.

Lapalji hivatkozások (lábjegyzetek): 10-es betűméret, szimpla sorköz, bekezdések előtt-után 0 pt térköz, 0,5 cm függő behúzás.

¹ WALTER KASPER: *Jézus a Krisztus*, XX. Századi Keresztény Gondolkodók 11., Vigilia, Budapest, 1996, 78.

² Uo. 86.

- ³ LOTHAR ULLRICH: Jézus Krisztus hite, in Wolfgang Beinert (szerk.): *A katolikus dogmatika lexikona*, Vigília, Budapest, 2004, 322–324.
- ⁴ WALTER KASPER: i. m., 86.
- ⁵ Uő: *Jézus Krisztus Istene*, Osiris, Budapest, 2003, 221.
- ⁶ MICHAEL FIGURA: A hit az üdvösség kezdete, *Communio* 4 (1996/4) 3–11.
- ⁷ WALTER KASPER: *Jézus a Krisztus*, i. m., 115.
- ⁸ Vö. 2. lábji.
- ⁹ Vö. JEAN DUPLACY: Hit, in Xavier Léon-Dufour (szerk.): *Biblikus teológiai szótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1986, 496–508.

Irodalomjegyzék: 12-es betűméret, szimpla sorköz, tételek után 6 pt térköz, 1 cm függő behúzás. Az egyes tételekben legalább öt adat: szerző, cím, kiadó, megjelenés helye és éve. A bibliográfiai tételek ábcérendben.

- BOROS LÁSZLÓ: *A halál misztériuma. Az ember a végső döntés helyzetében*, Vigília, Budapest, 1998.
- CULLMAN, OSCAR: *Krisztus és az idő. Az őskeresztény idő- és történelemszemlélet*, Hermeneutikai Füzetek 22., Hermeneutikai Kutatóközpont, Budapest, 2000.
- CZIGLÁNYI ZSOLT: Történeti feliratok a Zsoltárok könyvében, *Teológia* 33 (1999/1–2) 6–13.
- ERDŐ PÉTER: *Egyházjog*, Szent István Társulat, Budapest, 2003, 3., átdolg., bőv. kiadás.
- GUARDINI, ROMANO et al.: *A szeretetről*, Vigília, Budapest, 1987.
- METZGER, BRUCE M. – COOGAN, MICHAEL D. (eds.): *The Oxford Companion to the Bible*, Oxford UP, New York – Oxford, 1993.
- MÜLLER, KLAUS (Hg.): *Fundamentaltheologie. Fluchtlinien und gegenwärtige Herausforderungen*, Friedrich Pustet, Regens-burg, 1998.
- RAHNER, KARL – VORGRIMLER, HERBERT: *Teológiai kisszótár*, Szent István Társulat, Budapest, 1980.
- SOULEN, RICHARD N.: *Handbook of Biblical Criticism*, John Knox Press, Atlanta, 1981.
- SZŐKE ÁGNES: *Antik eredetű szakszókincs. Latin és görög eredetű szavak tankönyveinkben*, Athenaeum, h. n., 1999.
- TARNAY BRUNÓ: Hagyományos és modern antropológia, in Fila Béla – Erdő Péter (szerk.): *Teológus az Egyházban. Emlékkönyv Gál Ferenc 80. születésnapja alkalmából*, Studia Theologica Budapestinensia 12., Márton Áron, Budapest, 1995, 367–385.
- VANYÓ LÁSZLÓ: *Az őskeresztény egyház irodalma, 1., Az első három század*, Jel, Budapest, 20004.
- VIDRÁNYI KATALIN (szerk.): *Az isteni és az emberi természetről. Görög egyházatyák, 1–2.*, Atlantisz, Budapest, 1994.

TÁRCSMUTATÓ

A

aláhúzás 23
alcím 13, 49 *ld.* cím
alféjezet 82
antikva 24, 80

Á

ábra 12, 20, **32**, 33, 45, 57, 58, 82, 83
álló betű 16 *ld.* antikva
általános formai követelmények 10
általános rövidítések 72 *ld.* rövidítések
árvasor 58
átírás 61, 62, 79, 80
átnézés 64

B

befejezés 12, 21, **45**, 58, 81, 82, 87
behúzás 11, 16, 21, 30, 41, 46, 60, 87
bekezdés 9, 11, 20, **21**, 23, 27, 41, **58**,
59, 64, 87
bekötés 10
belső cím 16, 20
beszélő cím 13
betű **11**, 16, 19, 21, 23, 24, 25, 30, 47,
49, 53, 61, 62, 63, 71, 80, **87**
betűfajta **16**, 17, 23, 24, **80**
betűfokozatok 16, 21, 41
betűformátum 11
betűhely 16
betűköz 11, 87
betűméret **11**, **16**, 41, 58, 87, 88
betűstílus 11, 87

betűszín 11
betűtípus **11**, 45, 80
bevezetés 12, **19**, 20, 21, 48, 72, 81, 82,
84, 87
Biblia 34, 76, 77, 79 *ld.* Szentírás
bibliográfia 12, 23, 28, 33, 37, 40, 41,
42, 46, 47, 48, 49, 54, 55, 56, 64,
72, 88 *ld.* irodalomjegyzék
bibliográfiai leírás 37, 40, **41**, 42,
46–49, 54, 55
bibliográfiai leírás a lábjegyzetben 41
bibliográfiai tétel 23, 42, 46, 47, 54, 56,
64, 88
bibliográfiai tételek sorrendje 56
bibliográfiakészítés 42
bold *ld.* félkövér
borító 10, 47

C

CCEO 38, 38
CIC 19, 38, 74 *ld.* egyházi törvény-
könyv
cikk 9, 27 *ld.* folyóirat
cím 11, 12, **13**, **16**, 17, **19**, **20**, **21**, 23,
25, 26, 34, 39, 43, 46, 47, **49**, 50,
51, **52**, 53, 54, 55, 57, **58**, 64,
74, **80**, **82**, 88
címfokozatok 16
címdoldal 9, 10, 11, **12**, 13, 16, 47–51,
58, 82, 87
címrendszer 16, 17, **20**, 64
címsorok 17, 82
főcím 13, 49
copyrightoldal 48, 50, 51, 80

D

Denzinger 19, 34, **39**, 40, 60, 78
 diploma 8
 diplomamunka 8, 85
 dolgozat részei 12
 dőlt betű 11, 16, 19, 21, 23, 24 *ld.* kur-
 zív betű

E

egyházi törvénykönyv 34, 38, 49, 74
 elektronikus források *ld.* hivatkozás
 elektronikus rögzítés 9, 10, 87
 elfogadhatóság 64, 81
 ellenőrzés 23–66, 47, 59, 65, 66
 elválasztás **58**, 59
 elválasztójel 35, 59 *ld.* feltételes elvá-
 lasztójel
 enciklopédia 46, 48, 54
 et al. (et alii'és mások') **49**, 55, 69, 72, 88

É

élőfej 12, **58**, 80
 értékelés szempontjai 81, 82

F

fattyú- és árvasorok **58**
 fejezet 16, 17, **21**, 35, 41, 43, **58**, 70,
 72, 80, 82
 fejezetcím 11, 16, 20, 21, 58
 félidézőjel 28, **29**, 87
 félkövér **11**, 23, 80, 87
 felsorolás **25**, **26**, 35, 51, 76, 77
 feltételes elválasztójel 59
 folyóirat 19, 55, 56
 folyóiratok tanulmányainak bibliográfiai
 leírása *ld.* tanulmány

fordító feltüntetése 54
 főszöveg 68, 74, 82, 87
 függelék 82, 87

G

görög 31, 39, 51, 62, 63, 88 *ld.* ógörög
 szavak és nevek átírása
 grafikonok 83

H

Harvard-módszer 68
 héber szavak és nevek átírása 79
 hivatkozás 70, 71, 74, 75, 81, 84, 87
 hivatkozási módok néhány egyházi-te-
 ológiai kiadványra 34 *ld.* rövi-
 dítések

I

idézet 72, 82, 80, 87
 idézett mű 72, 73
 idézőjel 80, 87
 in 54, 72
 irodalomjegyzék 68, 71, 81, 82, 87, 88

Í

írásk, könyvek a dolgozatírásról, kuta-
 tászmódszertanról 84

J

jegyzet *ld.* lapalji jegyzet

K

KÁD 74

KEK 74

kereszthivatkozás *Lásd* utalások

keresztnev 69

kezdőbetű 25, 31, 37, 39, 50

kiadás éve *Lásd* megjelenés évekiadó helye *Lásd* megjelenés helye

kiemelés 80, 82

kifejtés 81, 82

kisbetűk 54, 80

kiskapitális 80

kolofonoldal 80

könyvek adatai 46–54

kötésbeni margó *ld.* margó

kötetszám 70

kötőjel 79

kurzív 72, 80

kutatásmódszertan 84

külalak 87

L

lábjegyzet *ld.* lapalji jegyzet

lapalji hivatkozások 87

lapalji jegyzet 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75,
80, 82, 83, 87lapszámozás *ld.* oldalszámozás

lénia 80

lúdláb 87

M

macskaköröm 87

marginális szám 75

margó 80, 87

megjelenés helye 88

melléklet 68, 69, 71, 72, 74, 76, 78–84,
87

„Minden” egy helyen 87

MKD 74

N

nagybetű 13, 16, 21, 23, 39, 42, 43, 47,
48, 50, 53, 80

nagykötőjellel 69–70

négy sornál hosszabb idézet 87

O

oldalszámok 68, 70, 82

P

Pápai Megnyilatkozások 74

plágium 81

R

rezümé 81, 87

rövidítés 69, 70, 72, 73, 74, 87

a II. Vatikáni Zsinat dokumentumai-
nak rövidítései 78

általános rövidítések 72

a Szentírás könyvei és rövidítésük 76
egyházi-teológiai írásművek rövidíté-
sei 74

rövidítések jegyzéke 87

S

sic! 73

sorkizárt 80, 87

sorköz 87, 88

Sz

SzaD 87

szakcikk 46

szakdolgozat 82, 84, 85

szakirodalom 72, 82–83

szemináriumi dolgozat 87
Szentírás 76, 77
 Szentírás könyvei és rövidítésük 76
 szentírási hivatkozások 87, *ld.* hivatkozás a Szentírásra
Szent István Társulat 71, 74, 76, 77, 88
szerkesztő 69, 72, 73, 80
szerző 68, 69, 71, 73, 80, 81, 83, 88
szócikk 54
szóköz 80
szögletes zárójel 69

T

társszerző 72
többszerzős mű 69

Z

záródolgozat 82
zárójeles jegyzetkészítés 68, 69, 71
ZD 87

Kiadja a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola.
1052 Budapest, Piarista köz 1.
Felelős kiadó: Várnai Jakab OFM

A tördelés Takács Zita munkája.

Készült a *mondAe* Nyomdaipari és Szolgáltató Kft.-ben.
2600 Vác, Nádas u. 6.
Felelős vezető: Nagy László ügyvezető igazgató